

PRADINIO IR PAGRINDINIO UGDYMO KARAIMŲ TIKYBOS BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijų projektą rengė:

dr. Karina Firkavičiūtė

Turinys

1. Karaimų tikybos naujo turinio mokymo rekomendacijos.....	2
2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus.....	2
3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.....	2
INTEGRAVIMO SU KITAIS DALYKAIS GALIMYBĖS.....	3
Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės.....	10
Pradinis ugdymas	10
Pagrindinis ugdymas.....	12
4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.....	14
5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.....	14
6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.....	15
1–2 klasės.....	15
3–4 klasės.....	16
5–6 klasės.....	17
7–8 klasės.....	18
9–10 klasės.....	20
Ilgalaikio plano rengimas.....	21
Ilgalaikių planų pavyzdžiai:.....	22
Pradinis ugdymas.....	22
Pagrindinis ugdymas.....	22
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.....	23
8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.....	24
9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.....	27
9.1. 1–2 klasės.....	27
9.2. 3–4 klasės.....	30
9.3. 5–6 klasės.....	33
9.4. 7–8 klasės.....	36
9.5. 9–10 klasės.....	38

1. Karaimų tikybos naujo turinio mokymo rekomendacijos.

Naujoji karaimų tikybos programa remiasi šiais pagrindiniais 'ramsčiais', be kurių šio dalyko neįmanoma suprasti ir įsisavinti, tai karaimų istorijos pažinimas, bendras religijos supratimas ir pasirengimas liturgijai.

Tie patys ramsčiai galiojo ir ankstesniais metais parengtai programai, tačiau ji pagal tuometinius reikalavimus buvo žymiai bendresnio pobūdžio. Naujoji programa yra detalesnė, konkretesnė ir orientuota ne į žinias, o į kompetencijas.

Kadangi naujojoje

yra daugiau konkretikos, gan detalai nusakytas pamokų turinys atskiroms klasėms, o taip pat ir siektinos kompetencijos, be to, jos visa struktūra yra kitokia, šią naują programą reikėtų traktuoti visą kaip naują, o ne ieškoti ankstesnės papildymų. Be jokios abejonės, naujosios programos turinys ir struktūra nepaneigia ankstesnės programos aprašymų. Tačiau tai yra du skirtingi 'opusai', skirti tam pačiam tikslui pasiekti. Norint ankstesniąją programą galima pasitelkti kaip papildomą metodinę ar informacinę medžiagą naujajai aiškintis ar dėstyti.

2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus.

Kaip padėti mokiniams siekti aukštesnių pasiekimų / rezultatų? Kas skatina motyvaciją ir pažangą?

Bendra per išvardintus bruožus formuojama edukacinio proceso kryptis:

- Pozityvi nuostata, palanki psichologinė terpė
- Mokinio individualumo pripažinimas, jo poreikių pažinimas
- Kognityvinių ir emocinių aspektų dermė
- Daugialypis intelektas (mokymasis visais pojūčiais)
- Kūrybiškumas
- Vizualumas

Metodai:

- Žaidimai
- Tyrinėjimas
- Integruotos veiklos
- Grupiniai projektai
- Klausimai – atviro tipo, diskusiniai

Priemonės:

- klasės aplinka (baldų mobilumas)
- nemokyklinės erdvės (muziejus, kenesa, bažnyčia, kitos viešos erdvės)
- gamta (kiemas, parkas, miškas)
- mobilieji įrenginiai
- video įrašai
- **Grįžtamasis ryšys, vertinimas, įsivertinimas**
- tikslų išsikėlimas, suvokimas ir rezultatų refleksija
- nuolatinis įsivertinimas
- individuali mokytojo pagalba mokiniui
- mokinių vieno kitam pagalba
- tėvų įtraukimas

3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.

Atnaujinant tikybų, etikos programas tarpdalykinė integracija įgyvendinama šiais būdais:

- Tikybos, etikos dalykų programos atnaujintos šiuolaikiniam gyvenimui svarbių gebėjimų ugdymui reikalingu turiniu, pavyzdžiui, medijų ir skaitmeninio raštingumo, pilietiškumo, kultūrinio raštingumo, sveikatos raštingumo, žmogaus saugos ir kt.
- Programų rengėjai numatė galimus tarpdalykinius ryšius, juos prasmingai atskleidė nagrinėdami siūlomas tarpdalykines temas: **asmens galios** (idealai; prasmės siekis; idėjos, asmenybės); **kultūrinis identitetas ir bendruomeniškumas** (kultūros paveldas; gimtoji kalba; etninė kultūra, kultūrinė įvairovė, kultūros raida, tradicijos gyvybingumas, istorinė savimonė; tautos, pilietinės visuomenės savikūra); **darnus vystymasis** (sveika gyvensena; lygios galimybės; taikios ir įtraukios bendruomenės ir kt.). Išvardytos temos yra parinktos atsižvelgiant į jaunam žmogui aktualius klausimus: santykis su pačiu savimi, prasmės siekis, tautos ir valstybės praeitis, dabartis ir ateitis, globalaus pasaulio keliama ekologiniai, socialiniai iššūkiai.
- Tarpdalykinė integracija galima teminiu pagrindu, ugdant tam tikrus gebėjimus ar jų grupes arba organizuojant bendras veiklas. Prasmingai atskleidus socialinių, humanitarinių mokslų tarpusavio sąsajas ir sąsajas su kitais dalykais skatinamas mokinių kritinis mąstymas ir kūrybiškumas.

Dalykų dermė. Šioje Bendrojo ugdymo programoje numatytas ugdymo turinys ir ugdymo pasiekimai per visus koncentrus dera su daile, muzika, istorija, lietuvių kalba, gamtos mokslais, socialinio, pilietinio ugdymo dalykais.

INTEGRAVIMO SU KITAIŠ DALYKAIS GALIMYBĖS

1-2 klasės

MOKYMOSI TURINIO SRITIS	INTEGRAVIMO SU KITAIŠ DALYKAIS GALIMYBĖS
<p>24.1. - 25.1 Šventojo Rašto (ST) pažinimo mokymosi turinys. Religinių švenčių dalyje kalbama apie <i>Tymbyl chydžy</i> kulinarinius simbolius. Pagrindinių Dekalogo tiesų supratimui, iš Dekalogo ateinantys paliepimai pavaizduojami vizualiai, mėginama per vaizdinius parodyti, kas pasak Dekalogo yra gerai ir kas yra blogai. Ugdomos kompetencijos pažinti Šv.Raštą kaip daugelio konfesijų pagrindą. Pažįstamos pagrindinės Dekalogo tiesos ir per jas formuluojami paliepimai.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą) Dailė - taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniais išreikšti. Istorija – mokiniai skatinami jungti kitose pamokose gautas žinias su Šv.Rašto tema, Šv.Raštas atskleidžiamas ir kaip istorinis dokumentas. Gyvenimo įgūdžiai – supažindinama su moralės normomis pagal Šv.Raštą jungiant jas į bendrą gyvenimišką kontekstą, parodant, kaip jos galioja visuomenėje nepriklausomai nuo tikėjimo.</p>
<p>24.2 – 25.2 Tikėjimo turinio pažinimo mokymosi turinys. Kalbama apie karaimų tautos istoriją Lietuvoje nuo XIV a. Susipažįstamas su Vytauto Didžiojo role karaimų istorijoje. Per tai ugdomas santykis su Lietuvos valstybe ir patriotinės nuostatos. Aptariama karaimų kitur pasaulyje geografija.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą) Istorija – LDK istorija, kitos šiuo metu buvusiose LDK teritorijose esančios valstybės.</p>

<p>Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys, tikėjimas ir žinojimas.</p>	<p>Gyvenimo igūdžiai – galimi skirtingi Dievo supratimai, būtinybė suvokti supantį pasaulį.</p>
<p>24.3 – 25.3 Bendruomenės ir liturgijos mokymosi turinys. Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktinis reikalas, o nustatomos pagal kalendorių ir jos kartojasi kasmet. Gilinamos maldos suvokimą, būdus, kaip ji atliekama. Supažindinama su Lietuvoje, Ukrainoje, Rusijoje veikiančiomis kenesomis; numatomas apsilankymas Vilniaus ar Trakų kenesose arba pristatomas virtualus jų turas.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Gyvenimo igūdžiai – gebėjimas susikaupti, nukreipti mintis norima krytimi.</p> <p>Dailė – dėmesys kenesų architektūros formoms, taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniam išreikšti.</p>
<p>24.4 – 25.4 Moralės ir etikos mokymosi turinys. Per klausimus, kaip suprantu šeimą? kas man joje svarbu? mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo. Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nemažėja. Ugdomas suprantimas, kad visi esame skirtingi ir tame nėra nieko blogo. Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai). Padedama suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu gamtos apsuptyje ir ją saugau.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Pilietiškumo ugdymas – atsakomybė už save, savo artimuosius, kuri ilgainiui išauga į pilietiškumą, atsakingą santykį su valstybe.</p> <p>Gyvenimo igūdžiai – kito ir kitokio supratimas, priėmimas, tolerancijos ugdymas.</p> <p>Istorija – kitų tikėjimų pavyzdžiai, jų istoriniai bruožai kitokumui parodyti.</p> <p>Gamtos mokslas – gamtos kaip visumos suvokimas, fizinės ir dvasinės gamtos išraiškų dermė.</p>

3-4 klasės

<p>26.1. - 27.1 Šventojo Rašto (ST) pažinimo mokymosi turinys. Susipažįstama su <i>Tymbyl chydžy</i>, <i>Aftalar chydžy</i> švenčių Bibliniais siužetais. Ugdomas supratimas apie karaimų religinio kalendoriaus formavimą per mėnulio jaunaties stebėjimą. Aptariami pilni Dešimties Dievo įsakymų tekstai.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Dailė - taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniam išreikšti (mėnulis, siužeto linijos, personažai).</p> <p>Istorija – Šv.Raštas per švenčių siužetus atskleidžiamas kaip istorinis dokumentas.</p> <p>Gyvenimo igūdžiai – atskleidžiamos moralės normos pagal Šv.Raštą, parodant, kaip jos galioja visuomenėje, žmonių santykiuose</p>
---	---

	<i>nepriklausomai nuo tikėjimo.</i>
<p>26.2 – 27.2 Tikėjimo turinio pažinimo mokymosi turinys. Plačiau supažindinama su karaimų tautos istorija Lietuvoje nuo XIV a., ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe. Temų prasme dėmesys kreipiamas į XIX-XX a. Susipažįstama su Serajos Šapšalo (1873-1961), Simono Firkovičiaus (1891-1982) asmenybėmis. Diskutuojama apie Dievo atpildą už mano teisingą elgesį (pateikiama pavyzdžių), už mano gailestingumą samprata ir jos pavyzdžiai.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Istorija – LDK istorija, Lietuvos istorija XIX pab, -XX a.pr.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – motyvacija įvairiose situacijose elgtis teisingai (pagal susitartas normas), užjausti kitus.</p>
<p>26.3 – 27.3 Bendruomenės ir liturgijos mokymosi turinys. Ugdomas suvokimas apie maldos pobūdį – asmeninė malda (vienumoje) ir bendruomeninė malda kenesoje (min 10 žmonių). Apsilankoma Vilniaus ar Trakų kenesose arba surengiamas virtualus turas. Aptariama, kodėl vyrai ir moterys meldžiasi atskirai.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą).</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimas susikaupti, būti su savimi ir likti susikaupus grupėje žmonių. Aptariama lyties samprata, jų skirtumai, kurie akcentuojami Šv.Rašte, bet jie negali būti vertinami kaip geresnės ar blogesnės savybės (pabrėžtina lyčių lygybė, ypač šių dienų kontekste).</p> <p>Dailė – dėmesys kenesų architektūros, interjero formoms, siūlomos dailės technikas vaizdiniam išreiškimui.</p>
<p>26.4 – 27.4 Moralės ir etikos mokymosi turinys. Mokiniai skatinami suvokti, aptarti ir pristatyti savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą. Ugdoma tolerancija įvairovei. Detaliau pristatomos Dekalogo nuostatos apie pagarbą vyresniems. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas). Ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Pilietiškumo ugdymas – atsakomybė už save, savo artimuosius, kuri ilgainiui išauga į pilietiškumą, atsakingą santykį su valstybe.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – kito ir kitokio supratimas, priėmimas, tolerancijos ugdymas, pagalba vyresniems.</p> <p>Istorija – kitų tikėjimų pavyzdžiai, jų istoriniai bruožai kitokumui parodyti.</p> <p>Gamtos mokslas – gamtos kaip visumos suvokimas, fizinės ir dvasinės gamtos išraiškų dermė.</p>

MOKYMOSI TURINIO SRITIS	INTEGRAVIMO SU KITAIŠ DALYKAIS GALIMYBĖS
<p>28.1. - 29.1 Šventojo Rašto (ST) pažinimo mokymosi turinys. Bendras karaimų religijos supratimas. Analizuojamas ST knygų turinys, skaitomi jų tekstai, perpasakojimas jų turinys, dėmesys skiriamas Penkiaknygei, Pranašų knygoms. Įtvirtinamas supratimas apie karaimų religinį kalendorių, kalbama apie ST ištraukų skaitymo ciklą. Religinių švenčių dalyje analizuojamas Alačych chydžy šventės siužetas, Bošatlych kiuniu, Esteros šventė. Skaitomas visas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas, kodėl jis skiriamas į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti ir ugdyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Istorija – mokiniai skatinami jungti kitose pamokose gautas žinias su Šv.Rašto tema, Šv.Raštas atskleidžiamas ir kaip istorinis dokumentas.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – supažindinama su moralės normomis pagal Šv.Raštą (Dekalogą), parodant, kaip jos galioja visuomenėje nepriklausomai nuo tikėjimo.</p>
<p>28.2 – 29.2 Tikėjimo turinio pažinimo mokymosi turinys. Karaimų istorijos pažinimas. Aptariama karaimų tikėjimo pradžia (VIII a.), teorijos apie ankstesnius laikus, karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimas, Chazarų kaganato istoriniai saitai su karaimais. Pristatomos pagrindinės tikėjimo nuostatos (ir analogijos principas). Susipažįstama su Ananiaszo Zajączkowskio (1903–1970) asmenybe ir veikla. Ugdomas suvokimas apie Dievo pykčio išraiškas ST, kartu ir apie Dievo atpildą už mano kantrybę. Apmąstomas santykis tarp Dievo ir žmogaus, aptiriamos asmeninio religinio ritualo galimybės. Analizuojami karaimų šeimos papročiai (dėmesys vestuvėms), aptariama žmogaus gyvybės ir mirties samprata, žmogaus sielos ir kūno santykis, nuodėmės ir atgailos sampratos, prašymas atleisti (asmeninis ir bendruomeninis).</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Istorija – Chazarų kaganato istorija.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – būtinybė suvokti supantį pasaulį, suprasti ir pažinti pyktį, gyvybės ir mirties klausimus.</p>
<p>28.3 – 29.3 Bendruomenės ir liturgijos mokymosi turinys. Pasirengimas liturgijai. Karaimų kalendoriaus sudarymo principai, cikliškumas, maldaknygės, Kokizovų gimine, aptiriamas ryšys su Grigališkuoju kalendorium. Aptiriamos maldų dalys – šlovinimas, dėkojimas, maldavimas / prašymas, pasninkai. Pristatomos paraliturginės giesmės. Susipažįstama su</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimas susikaupti, nukreipti mintis norima kryptimi.</p> <p>Muzika – gebėjimas padainuoti paraliturginę giesmę, suprasti šio žanro ypatybes.</p>

<p>kenesa kaip šventove, analizuojama jos architektūra ir dekoras, gilinamasi į Trakų ir Vilniaus kenesų istorijas. Susipažįstama su Felikso Maleckio (1854–1928) asmenybe ir veikla.</p>	<p>Dailė – dėmesys kenesų architektūros formoms, taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniam išreikšti.</p>
<p>28.4 – 29.4 Moralės ir etikos mokymosi turinys. Tradicinio požiūrio pagrindu ugdomas supratimas apie vyro ir moters rolę šeimoje, ji atskleidžiama karaimų papročių ir poezijos pavyzdžiais. Diskutuojama, kokių įdomių žmonių būta kiekvieno šeimoje. Susipažįstama su didžiosiomis pasaulio religijomis (mono ir politeistinėmis), ugdoma tolerancija ir pakantumas kitokiems. Aptariama karaimų Krymo bendruomenė ir jos paveldas – kapinės „Balta tijmez“. Analizuojamas karaimų santykis su gamta, ateinantis iš tiurkiškų gentinių šaknų per religijos terminiją (Tengri), per karaimišką poeziją.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Pilietiškumo ugdymas – vyro ir moters santykis tradicijų požiūriu ir lyčių lygybės kontekste, atsakomybė už savo artimuosius, tolerancija kitiems.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – kito ir kitokio supratimas, priėmimas, tolerancijos ugdymas.</p> <p>Istorija – kitų tikėjimų pavyzdžiai, jų istoriniai bruožai kitokumui parodyti.</p> <p>Gamtos mokslas – gamtos kaip visumos suvokimas, tvaraus santykio su gamta ugdymas remiantis karaimų tradicijų pavyzdžiais.</p>

7-8 klasės

MOKYMOŠI TURINIO SRITIS	INTEGRAVIMO SU KITAIS DALYKAIS GALIMYBĖS
<p>30.1. - 31.1 Šventojo Rašto (ST) pažinimo mokymosi turinys. Gebėjimas cituoti ST knygų turinį, daugiau dėmesio skiriant psalmių tekstų analizei ir interpretacijai, Patarlių knygai. Pasitelkiami penkių pagrindinių metinių švenčių siužetai. Religinio kalendoriaus kontekste susipažįstama su šeštadieniu kaip religine švente, su ST užrašymo istorija, su masoretais ir jų veikla. Permaštoma Dekalogo vieta karaimų tikėjime, kodėl ir kaip jo laikomasi. Ugdomas supratimas, kad ir kiekviena diena yra atitinkama religinė šventė. Skatinama suprasti, koks yra kiekvieno mokinio asmeninių nuostatų ir Dekalogo santykis.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Dailė - taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniam išreikšti.</p> <p>Istorija – mokiniai skatinami jungti kitose pamokose gautas žinias su Šv.Rašto tema, Šv.Raštas atskleidžiamas ir kaip istorinis dokumentas.</p> <p>Muzika – susipažįstant su masoretų veikla, jungiamos patirtys su muzikinės notacijos atsiradimu ir vystymu Vakarų kultūroje.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – supažindinama su moralės normomis pagal Šv.Raštą jungiant jas į bendrą gyvenimišką kontekstą, siejant su asmeninėmis</p>

	<i>patirtimis.</i>
<p>30.2 – 31.2 Tikėjimo turinio pažinimo mokymosi turinys. Koncentruojamasi į etninio karaimo ir tikinčiojo karaimo sampratą, jų santykį, analizuojama sąvoka „mes“ ST, ugdomas kultūrinis ir analitinis šios sąvokos supratimas santykyje su pačiu savimi, susipažįstama su karaimų tikėjimo kodifikatoriaus Anano dogma. Juzefo Lobanoso (1878–1947) asmenybė ir veikla. Keliami klausimai ir diktuojama temomis – Kokias Dievo savybes turi įkūnyti žmogus? Kodėl žmogus atsakingas Dievui? Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais. Suprantama sąvoka Dievas – istorijos Viešpats. Mokomasi karaimų religijos požiūriu į pomirtinį pasaulį. Paskutinio teismo samprata, Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Istorija – Artimųjų Rytų istorija, istoriniai ST siužetai.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – dieviškumo sąvoka, būtinybė suvokti supantį pasaulį, pomirtinio pasaulio sąvoka</p>
<p>30.3 – 31.3 Bendruomenės ir liturgijos mokymosi turinys. Pasirengimas liturgijai, šeštadieniui, mokomasi savaitės dienų pavadinimų karaimų kalba. Ugdomas supratimas apie maldų rūšis, ypač šeštadienio pamaldų kontekste, suvokiamas dienos ciklas, susipažįstama su kenesa kaip šventove per šeimos apeigas (vaiko gimimas, vestuvės, laidotuvės). Mokomasi apie giedojimą pamaldose.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimas išmokti porą žodžių karaimų kalba kaip pastanga įgyvendinti toleranciją.</p> <p>Muzika – mokiniai skatinami išsiugdyti supratimą apie giedojimą pamaldose, lyginimas su Grigališkuoju choralu, su liturginės muzikos krikščioniškoje tradicijoje formavimusi, klausomasi įrašų.</p>
<p>30.4 – 31.4 Moralės ir etikos mokymosi turinys. Ugdomos esminės šeimos vertybės, suvokimas, kuo svarbus, naudingas buvimas bendruomenėje, pagalba silpnesniems. Mokomasi apie karaimų bendruomenes pasaulyje. Svarstomi modernaus pasaulio iššūkiai, ypač darnaus vystymosi kontekste, pabrėžiama, kad karaimai, norėdami išsaugoti savo tikėjimą ir save kaip tautą, siekia eiti ekologijos ir darnaus vystymosi keliu.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</p> <p>Pilietiškumo ugdymas – atsakomybė už save, savo artimuosius, harmoninga šeima, buvimas bendruomenėje – nuostatos, kurios ilgainiui išauga į pilietiškumą, atsakingą santykį su valstybe.</p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – tolerancijos ugdymas, pagalba silpnesniems.</p> <p>Istorija – Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos, Rusijos, Egipto, Irako istorija.</p>

	Gamtos mokslas – gamtos kaip visumos suvokimas, fizinės ir dvasinės gamtos išraiškų dermė.
--	---

9-10 klasės

MOKYMOŠI TURINIO SRITIS	INTEGRAVIMO SU KITAIŠ DALYKAIŠ GALIMYBĖŠ
<p>32.1. - 33.1 Šventojo Rašto (ST) pažinimo mokymosi turinys. Bendras karaimų religijos supratimas. Susipažįstama su ST knygų turiniu ir daugiasluoksnėmis jo prasmėmis (Psalmės, Giesmių giesmė, Ekleziastas), tęsiama pažintis su masoretų darbu karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje. Skaitomi nesutrumpinti Dekalogo tekstai kaip komunikaciniai pranešimai.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą) Dailė - taiko pasiūlytas dailės technikas vaizdiniam išreikšti. Istorija – mokiniai skatinami jungti kitose pamokose gautas žinias su Šv.Rašto tema, Šv.Raštas atskleidžiamas ir kaip istorinis dokumentas. Muzika – masoretų darbas kaip ryšys/priešingybė muzikinės notacijos sistemai Vakarų kultūrose Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimai suprasti galias tekstų prasmes, perskaityti komunikacijos žinias.</p>
<p>32.2 – 33.2 Tikėjimo turinio pažinimo mokymosi turinys. Susipažįstama su Lietuvos karaimų periodine spauda XIX–XX a. ir joje atspindėta karaimų istorija, susipažįstama su iškilomis karaimų asmenybėmis, poetais, dvasininkais. Analizuojamas karaimų tikėjimo santykis su judaizmu, islamu, krikščionybe. Svarstomas karaimų bendruomenės santykis su valstybe (LDK, Rusija, Lenkija, Lietuva). Reflektuojamas garso ir žodžio santykis karaimų kultūroje. Kalbama apie karaimų tikybos nuostatas dėl Mesijo. Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo klausimais.</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą) Istorija – LDK istorija, kitos šiuo metu buvusiose LDK teritorijose esančios valstybės. Muzika – garso ir žodžio santykis apskritai, Viduramžiais Vakarų kultūroje, Rytų pasaulyje. Gyvenimo įgūdžiai – galimi skirtingi Dievo supratimai kitose tikybose, būtinybė suvokti supantį pasaulį ir save jame.</p>
<p>32.3 – 33.3 Bendruomenės ir liturgijos mokymosi turinys. Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstomas asmeninis santykis su ciklišku. Reflektuojamas kokybės principas maldoje. Analizuojami maldaknygių tekstai, autoriai</p>	<p>Lietuvių kalba - mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą) Gyvenimo įgūdžiai – gebėjimas susikaupti, būnant bendruomenėje, nukreipti mintis norima</p>

<p>ar Biblijos citatos. Gilinama pažintis su paraliturginiu ir liturginiu giedojimu. Ugdomas improvizuotos maldos supratimas. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, susikaupimo vieta bendruomeninei maldai, reflektuojama asmeninė pamaldų dalyvių patirtis.</p>	<p><i>krytimi.</i></p> <p>Muzika – <i>paraliturginis ir liturginis giedojimas kitose kultūrose, pvz. islame ar krikščionybėje.</i></p>
<p>32.4 – 33.4 Moralės ir etikos mokymosi turinys. Veikla bendruomenės labui, kaip pavieniai žmonės prisideda kuriant istoriją? Analizuojamas šių laikų tikėjimas, žmogus, ieškantis Dievo. Diskutuojama, koks gali būti (yra) asmeninis santykis su tikėjimo tradicija moderniam globaliam pasaulyje, aptariamos bendražmogiškos temos (ne viešpatauti, o tarnauti, vienas pasaulis – viena žmonija). Aptariami bendrystės keliai: ekumenizmas ir tarp religinis dialogas.</p>	<p>Lietuvių kalba - <i>mokiniai skatinami apmąstyti savo kalbinę veiklą (skaitymą, rašymą, kalbėjimą, klausymą)</i></p> <p>Pilietiškumo ugdymas – <i>atsakomybė už bendruomenę, veikla ją kuriant, bendrystė su kitatikiais – įmanomi modernybės scenarijai valstybės labui.</i></p> <p>Gyvenimo įgūdžiai – <i>kito ir kitokio supratimas, priėmimas, tolerancijos ugdymas, buvimas bendruomenėje, bendrų tikslų su kitais turėjimas.</i></p>

Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės

Pradinis ugdymas

1-4 klasės

Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
Gimtoji kalba	<p>Karaimų tikybos ir gimtosios kalbos integracija yra pastovi ir nuolatinė tiek pradinėse, tiek vyresnėse klasėse.</p> <p>Visas mokymosi turinys yra skirtas bibliinių ir liturginių tekstų, istorijos, bendruomenės gyvenimo, asmeninio santykio su Dievu pažinimui, suvokimui, interpretacijai. Kompetencijų ugdymo siekiama įvairiais būdais, kiekvienas jų visose 1-4 klasėse kiekvienoje pamokoje yra kartu ir gimtosios kalbos ugdymas. Mokiniai klauso ar skaito tekstus, reiškia savo nuomonę, diskutuoja, mokosi maldų. Iš jų reikalaujama laikytis kalbos normų, kai jie pasakoja, interpretuoja, komunikuoja, rašo ir taiko kitas kalbos raiškos formas.</p> <p>Atskiras dėmesys skiriamas mokymosi turinyje numatytoms sąvokoms, jų supratimui, deramam pritaikymui konkrečiam mokymosi turinio kontekstui.</p>
Etninė kultūra	
Tradicijos ir papročiai	<p>1-2 klasėje mokiniai susipažįsta su Tymbyl chydžy, su Aftalar chydžy šventėmis ir papročiais, jų šventimo būdais. Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktinis reikalas, o nustatomos pagal kalendorių ir jos kartojasi kasmet. 3-4 klasėje supažindinama su elgesio kenesoje ypatybėmis, tradicijomis, paaiškinama, kodėl jos yra tokios. Galimos</p>

	veiklos lyginti Grigališką ir karaimišką kalendorių, vieną ar kitą kulinarinį kepinį, būdingą šventėms, su pažįstamais patiekalais. Siūlytina aplankyti skirtingų tikėjimų šventoves ir įsidėmėti elgesio normas, tradicijas.
Kultūros paveldas	Pradinėse klasėse (1-4) mokiniai susipažįsta su materialiuoju ir nematerialiuoju kultūros paveldu. Pirmiausia tai yra pati Biblija (Senasis Testamentas) kaip istorija ir kultūros klodas, ji pristatoma ir atskleidžiama ne tik karaimų, bet ir kitų tikėjimų kontekste (judaizmo, islamo), kaip išsamus ir integralus tų kultūrų pagrindas. Tai atsiskleidžia per palyginimus, švenčių ir istorijos interpretavimą. Materialusis paveldas paliečiamas per kulinariją – kiekviena tradicinė karaimiška religinė šventė turi su ja susijusius patiekalus (1-2 klasė). Galima juos nusakyti, atsinešti paragauti, palyginti su kitų tautų patiekalais.
Kultūrų įvairovė, daugiakalbystė	Mokiniai supažindinami su krikščionių, judėjų šventėmis (2-4 klasės) taip, kad jas būtų galima įsiminti, gal palyginti. Taip pat ugdomas bendras supratimas, jog pasaulyje egzistuoja įvairios tikėjimo sistemos/susitarimai, pateikiami pavyzdžiai (2 klasė). Žmonės gali išpažinti skirtingus, kitus tikėjimus, nuo to jie nėra blogesni. Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nemažėja. Ugdoma, kaip priimti ir suprasti kitas kultūras, jų neneigti ir neniekinti.
Asmenybės, idėjos	Mokiniai susipažįsta su svarbiausiais karaimams Lietuvos istorinėmis asmenybėmis, pvz. Vytautu Didžiuoju (1 klasė), kitais Lietuvos valdovais (2 klasė). Kartu ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe. Taip pat susipažįstama su iškilomis karaimų kultūros asmenybėmis, Seraja Šapšalu (3 klasė), Simonu Firkovičiumi (4 klasė). Apie visas šias asmenybes yra labai nemažai įvairios literatūros, jų nuotraukų, aprašymų, informacinių laidų. Galima šiuos žmones atvaizduoti, nupasakoti jų veiklą ar pacituoti kokį jų kūrybos fragmentą. Visi šie žmonės buvo iškilūs ne vien savo darbais, bet ir atkaklumu, ryžtu įgyvendinti nusibrėžtus tiklus, idėjas.
Aplinkos tvarumas	
Aplinkos apsauga	2-4 klasėse mokiniai ugdomi sąmoningai suprasti gamtą, kreipti į ją dėmesį ir saugoti. Dievas kūrėjas yra visos kūrinijos šaltinis, svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu gamtos apsuptyje ir ją saugau. Taip pat ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą. Mokytojas turėtų akcentuoti ne vien teorinį gamtos supratimą, bet ir labai konkretų elgesį, siekiant saugoti gamtą. Ieškoti galimybių minėti konkrečius poelgius, rengti tikslines išvykas, dalintis įspūdžiais.
Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga	2-4 klasėse mokiniai ugdomi sąmoningai suprasti gamtą, kreipti į ją dėmesį ir saugoti. Dievas kūrėjas yra visos kūrinijos šaltinis, svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu gamtos apsuptyje ir ją saugau. Taip pat ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą. Mokytojas turėtų akcentuoti ne vien teorinį

	gamtos supratimą, bet ir labai konkretų elgesį, siekiant saugoti gamtą. Ieškoti galimybių minėti konkrečius poelgius, rengti tikslines išvykas, dalintis išpūdžiais.
Žmogaus teisės, lygios galimybės	Mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo (1 klasė) bei kad visi esame skirtingi ir tame nėra nieko blogo (2 klasė). Paaiškina, kaip žmonių skirtumai gali tapti praturtinančiais dalykais, įvardija savo ir kitų žmonių teigiamas savybes. Tik toks supratimas gali ugdyti lygių galimybių sampratą šiandienos pasaulyje.

Pagrindinis ugdymas

5-10 klasės

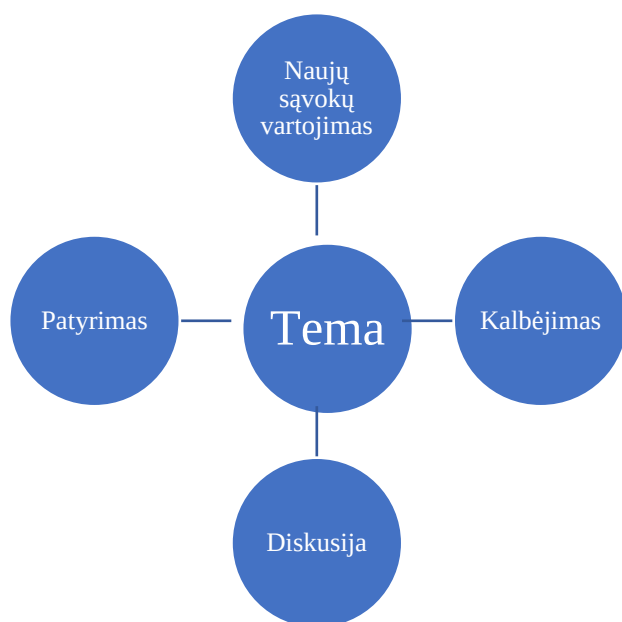
Tarpdalykinė tema	Tarpdalykinių temų įgyvendinimo galimybės
Gimtoji kalba	Karaimų tikybos ir gimtosios kalbos integracija yra pastovi ir nuolatinė visose klasėse. Visas mokymosi turinys yra skirtas bibliinių ir liturginių tekstų, istorijos, bendruomenės gyvenimo, asmeninio santykio su Dievu pažinimui, suvokimui, interpretacijai. Kompetencijų ugdymo siekiama įvairiais būdais, kiekvienas jų visose 5-10 klasėse kiekvienoje pamokoje yra kartu ir gimtosios kalbos ugdymas. Mokiniai klauso ar skaito tekstus, reiškia savo nuomonę, diskutuoja, mokosi maldų. Iš jų reikalaujama laikytis kalbos normų, kai jie pasakoja, interpretuoja, komunikuoja, rašo ir taiko kitas kalbos raiškos formas. Atskiras dėmesys skiriamas mokymosi turinyje numatytoms sąvokoms, jų supratimui, deramam pritaikymui konkrečiam mokymosi turinio kontekstui.
Etninė kultūra	
Tradicijos ir papročiai	Mokiniai supažindinami su karaimų religinio kalendoriaus formavimo principais, su tuo susijusiu ST ištraukų skaitymo ciklu, analizuojamas Alačych chydžy šventės siužetas (5 klasė), Bošatlych kiuniu, vestuvių papročiai (6 klasė), analizuojamas šeštadienis kaip religinė šventė, kiti šeimos papročiai, susipažįstama su religinio ritualo svarba šeimos apeigose (7 klasė), plečiamas religinės šventės supratimas į kiekvieną dieną, svarstoma, kodėl ir kaip laikomasi tradicijų, ką tai reiškia kiekvienam asmeniškai (8 klasė), gilinamasi į cikliškumo supratimą ir jo įtaką gyvenimui (10 klasė). Siūlytina aplankyti skirtingų tikėjimų šventoves, susitikti ir pabendrauti su kitų konfesijų išpažinėjais, sužinoti, kaip kitose tradicijose suvokiami ciklai, kiek tam kreipiama dėmesio. Siūlytina taip pat susitikti su karaimų šeima ir išklaustyti jos pasakojimų apie tas konkrečias aptariamą šventes, akcentuojant žmonių asmenines patirtis šeimos tradicijų šventime, pažymėjime, jų ryšyje arba ne su tikėjimu.
Kultūros paveldas	Pradiniame ugdyme mokiniai susipažįsta su kultūros paveldu per Šventojo rašto ir jame dėstomos istorijos pažinimą, atskirai skiriant dėmesį Penkiaknygei, karaimų tikėjimo formavimuisi (5 klasė), o vėliau taip pat ir per karaimų šeimos papročių pažinimą (6 klasė), per pagrindinių metinių švenčių siužetus (7 klasė). Mokiniai susipažįsta ir su ypatingu kultūros istorijoje masoretų darbu, esminių karaimiškų tikėjimo dogmų formavimuisi, jų pagrindu (8 klasė), su periodine karaimiška spauda, paraliturginės ir liturginės muzikos paveldu, jo

	ypatybėmis (9 klasė), psalmių vieta karaimų tikėjime, jų svarbiais kultūros istorijos aspektais, garso ir muzikos santykio dalykais, kurie atspindi kultūros paveldą (10 klasė)
Kultūrų įvairovė, daugiakalbystė	Kultūrų įvairovė pasireiškia ir gali būti pastebėtas per labai įvairius, kartais neįtikėtinus aspektus. Mokiniam ir siūloma ją gebėti pastebėti visur, kur tik įmanoma. Tad 5-oje klasėje kalbant apie analogijos principą kaip vieną iš tikėjimo konstravimo principų, galima ją apčiuopti – nes reiškiniai yra lyginami ir kreipiamas dėmesys į kitus, analogiškus dalykus. Jų analogiškų galima ta proga ugdymo sumetimais ieškoti ir kitose kultūrose, taip atkreipiant dėmesį į tą kitą kultūrą ir su ja kiek susipažįstant. Atskirai svarbu kalbėti ir apie toleranciją bei pakantumą kitiems kitokiems, susipažįstant su didžiųjų pasaulio religijų raiška (5-6 klasės). Konkrečiai karaimų kultūroje yra atskiras kultūrų ir aspektų bei daugiakalbystės aspektas – karaimo tikinčiojo ir etninio karaimo santykis, jų buvimas, samprata bei karaimų bendruomenių pasaulyje istorija (7 klasė), kuri labai ypatingai atsiskleidžia per santykį su kitomis, karaimus įvairiuose pasaulio kraštuose supusiomis kultūrinėmis tradicijomis ir kalbomis. Santykis su Grigališku kalendoriumi (8 klasė) ir karaimų tikėjimo santykis su kitomis religijomis (9 klasė) yra nepaprastai palanki tema kultūrų įvairovei aptarti ir suvokti. 10-oje klasėje siūloma kreipti dėmesį į karaimų bendruomenės santykio su valstybe (įvairiomis valstybėmis) istoriją, apraiškas, tai dar vienas daugiakultūriškumo aspektas. Skirtingos kultūros, nuolat supusios karaimų bendruomenės, bei įvairios aplinkos kalbos gan smarkiai įtakojo karaimus tiek kultūrine, tiek kalbine prasme, tačiau kita vertus – skatino saugoti savo unikalumą (nes supo negiminingos kultūros). Tad kultūrų įvairovė čia mokiniams galima atskleisti labai įvairiai, nuolat pabrėžiant tolerancijos aspektą, kitų pripažinimą ir skatinimą tuos kitus suvokti, pažinti. Be šito kultūrų įvairovė sunkiai gali gyvuoti. Siūloma rengti susitikimus su kitataučiais Lietuvoje, rengti proto mūsų sesijas su klausimais apie kitas kultūras ir kitus tikėjimus, mokytis po kelis kitų kalbų žodžius pamokose, susijusius su religija ir pan.
Asmenybės, idėjos	Kiekvienoje klasėje siūloma iš arčiau susipažinti su vis kita svarbia karaimų kultūros ir istorijos asmenybe: Ananjaszu Zajączkowskiu (5 klasė), Feliksu Maleckiu (6 klasė), Juzefu Lobanosu (7 klasė), karaimų tikėjimo kodifikatorium Ananu (8 klasė), masoretai ir jų idėjomis (9 klasė), prisimenant ir įprasminant visas istorines ir dabartines asmenybes (10 klasė). Siūlytina aplankyti (kur tinkama ir įmanoma) jų gyvenimo ir palaidojimo vietas, galbūt susisiekti su esančiais giminėmis, parengti pristatymų apie atskiras asmenybes ir idėjas.
Aplinkos tvarumas	
Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga	Mokiniai susipažįsta su karaimų kultūroje susiformavusiu santykiu su gamta per karaimiškų kapinių Kryme „Balta tijmez“ tradiciją (5 klasė), per iš turkiškų gentinių šaknų ateinančią religijos terminiją (6 klasė), per bendrą siekį eiti darnos ir ekologijos keliu (7 klasė – 10 klasė). Siūlytina domėtis karaimiškos poezijos paveldu ir ten rasti paralelių su gamta, su siekiu ją mylėti ir saugoti.
Tvarūs miestai ir gyvenvietės	Siūloma ugdyti supratimą, kad visi esame viename pasaulyje kaip viena žmonija, kad tą pasaulį reikia ne tik pažinti, bet ir gerbti bei tausoti, kaip palaikantį mūsų gyvybę (9-10 klasės). Su mokiniais siūloma surengti porą ekskursijų po įvairius miestus būtent jų tausojimo prasme – pasivaištant rasti sąsajų su miesto tvarumu bei karaimiška kultūra jame

	(pvz. Trakuose – tradicinė miesto dalis, kuri nekeičia savo pavidalo, tausuoja gamtą (arba ne?), Vilniuje – Žvėryno rajonas, karaimų kapinės ir pan.)
--	---

4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas

Įgyvendinant Karaimų tikybos bendrąją programą siūloma naudoti šį grafiškai pavaizduotą integruotą dalyko ir kalbos mokymo būdą. Integruotas dalyko ir kalbos mokymas siekia svarbiausio tikslo - bendrųjų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymo, iš kurių – dalyko mokymas(is) yra pagrindinis, o kalbos mokymas(is) tarnauja gilesniam dalyko kompetencijų ugdymui.

Integruotose kalbos mokymosi edukacinėse veiklose būtina taikyti:

- sakytinės kalbos komunikavimą;
- diskusiją;
- sieti informaciją su jau turimomis patirtimis.

Šias veiklas ir kryptis atitinkantis turinys yra pristatytas karaimų tikybos bendrojo ir pagrindinio ugdymo programose. Jose išryškintos ir naujos sąvokos, dalykui tinkanti terminologija, kurios besimokant integraciniu metodu praturtės mokinių kalbinis žodynas, o kartu prasiplės ir dalyko žinios.

Integruotose kalbos mokymosi edukacinėse veiklose svarbu atsižvelgti į tokius veiksnius, kaip klasės pasirengimas, dalyko kompleksiskumas, metodikos priemonių įvairovė.

5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų.

Rekomendacijos 30 procentų dalykui skirto mokymosi laiko.

Karaimų tikybos bendrosios programos programoje pateikiamas mokymosi turinys sudaro 70% pilno turinio. Likusią turinio dalį mokytojai atskleidžia, eidami į nurodyto turinio gylį, taikydami daugiau detalių, daugiau akcentuodami, pagal poreikį ir situaciją, vieną ar kitą temą, tam pasirinkdami įvairius įmanomus būdus (projektinės užduotys, pažintinės ekskursijos, diskusijos, knygos perskaitymas ir pristatymas ir pan.).

Rekomenduojamos pažintinės ekskursijos – po Trakus, po Vilnių, po Panevėžį. Šiuose miestuose lankytinos karaimų gyventos vietos, kenesos, svarbūs bendruomenės kultūros centrai. Trakuose be kenesos ir paties miestelio, svarbus lankytinas objektas – S.Šapšalo karaimų tautos muziejus.

Esant poreikiui ir galimybėms, galima susitarti su Bendruomene ir susitikti su keliais jos nariais. Gyvas pasakojimas iš praeities ar tiesiog tų žmonių šeimos istorija gali tapti tema aptarimui, geresniam kompetencijų įsisavinimui.

Kurios nors iš nurodytųjų knygų perskaitymas ir referavimas taip pat yra galimas kaip gilesnis turinio studijavimo būdas.

Rekomenduojama taip pat tartis ir aplankyti musulmonų, krikščionių, judėjų pamaldas, ar susitikti su tų konfesijų bendruomenėmis. Kita galima veikla - 'pasikeitimas pamokomis', kai apsilankoma vieniems pas kitus kaip ugdymo proceso dalis, vieni kitiems surengia pamoką ar pan. Taip pat galima surengti pažintines ekskursijas po totoriškas (musulmoniškas) ar judėjų vietas Lietuvoje.

Rekomenduojama surengti piešinių ar rašinių konkursą 'Kaip aš priimu kito tikėjimo žmones' ar 'Mano kaimynai...' (adaptuojant situacijai ir akcentuojant tikėjimą, ne tautybę).

Dar viena galima idėja ugdymo gilinimui ir artimesniam pažinimui (daugiau 9-10 ar 11-12 kl. Koncentrams) - apklausos parengimas ir įgyvendinimas (sugalvoti klausimus karaimų tikėjimo žmonėms ar kito tikėjimo žmonėms apie karaimus, juos apklausti, apibendrinti atsakymus, pristatyti).

6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.

1–2 klasės

Pasiekimų sritis A. *Šventojo Rašto (ST) pažinimas*

Pasiekimas A1. *Atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdomos kompetencijos pažinti Šv.Raštą kaip daugelio konfesijų pagrindą, supažindinama, kokios tai konfesijos, kaip, koku būdu ir kodėl tas pats Šv.Raštas aktualus visiems; atkreipiamas dėmesys į tai, kad egzistuoja dvi Šv.Rašto dalys – Senasis ir Naujasis Testamentai.	Rinktinių ST ir NT tekstų skaitymas, jų perpasakojimas žodžiu, susipažinimas su svarbiais 'veikiančiais asmenimis' ST ir NT (pvz. Mozė, Adomas ir Ieva, Abraomas, Jėzus). Dėmesys skiriamas šaltinių skaitymui, tyrinėjimui ir jų aptarimui, vizualiam atvaizdavimui.

Pasiekimų sritis B *Tikėjimo turinio pažinimas*

Pasiekimas B2 *Atpažįsta Dievo buvimą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Mokomasi suvokti, jog viskas aplink mane (daiktai, reiškiniai, kūriniai) yra Dievo apraiškos formos, keliami klausimai, kaip aš tai suvokiu? Kaip pažįstu Dievą? Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys. Pabrėžiami skirtumai tarp žinojimo ir tikėjimo.	Šioje temoje svarbiausia, kad vaikas per pokalbius, praktines veiklas atpažintų save kaip Dievo kūrinį, galėtų apibūdinti ir atpažinti supančio pasaulio reiškinius kaip Dievo apraiškos formas. Veiklos gali būti nukreiptos į Dievo apraiškos formų ir Dievo buvimo pažinimo būdus: a) tiesioginis būdas (pastebėti ir įvairiomis formomis įvardinti, užfiksuoti supančio pasaulio, gamtos reiškinius, per kuriuos, manome, kad pasireiškia Dievas); b) per Dievo apsireiškimus

	pranašams (skaityti jų pasakojimus, užfiksuotus ST); c) aptarti, samprotauti apie tai grupėje, kas pastebėta ar išgirsta/sužinota.
--	--

Pasiekimų sritis *C Bendruomenė ir liturgija*
Pasiekimas *C3 Gerbia maldos namų šventumą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Mokiniai supažindinami su kenesa, kuri karaimų kultūroje suvokiama ne vien kaip paprasti karaimų maldos namai, bet pirmiausia kaip šventovė, ir todėl pastatas yra skiriamas tik maldai. Paaiškinamas kenesos pavadinimas.	Supažindinama su Lietuvoje, Ukrainoje, Rusijoje veikiančiomis kenesomis; numatomas apsilankymas Vilniaus ar Trakų kenesose arba pristatomas virtualus jų turas.

Pasiekimų sritis *D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis*
Pasiekimas *D2 Gerbia religijų įvairovę*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nemažėja.	- Žaidimas ‚Kaip norėčiau pavadinti Dievą ir kodėl‘; - žaidimas ‚Vienas Dievas ir daug Dievų‘ - klasė pasidalina į kelias dalis, vieni kitiems priešpastato vieno ir daug Dievų ‚sistemas‘, konkrečių tikybų ar teorinių, išsivaizduojamų galimybių ypatybes.

3–4 klasės

Pasiekimų sritis *A Šventojo Rašto (ST) pažinimas*
Pasiekimas *A2 Pažįsta metinių religinių švenčių siužetus*

Turinys	Rekomenduojama veikla
<i>Tymbyl chydžy</i> ir <i>Aftalar chydžy</i> Bibliniai siužetai, kulinariniai simboliai, karaimų religinio kalendoriaus formavimas per mėnulio jaunaties stebėjimą, santykis su krikščionių šventėmis panašiu metu.	- Perskaityti, perpasakoti Biblinius ST <i>Tymbyl chydžy</i> ir <i>Aftalar chydžy</i> siužetus; perskaityti NT su Velykomis ir Sekminėmis susijusius siužetus; - Aprašyti, papasakoti ar nupiešti savo sukurta istoriją perskaitytų ST siužetų pagrindu; - Sužymėti mėnulio jaunatis; - Karaimų kalendoriaus mėnesį (lentelę) palyginti su Grigališko kalendoriaus mėnesiu (tuo konkrečiu laiku).

Pasiekimų sritis *B Tikėjimo turinio pažinimas*Pasiekimas *B3 Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir turėti santykį su Juo*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Analizuojamos tikėjimo ir netikėjimo priežastys.	Pasiklausyti tikinčiųjų liudijimų, pasakojimų (nesvarbu, kokio tikėjimo); apklausti namiškius, kodėl jie tiki/netiki, paskui pasidalinti įsipūdžiais klasėje ir apsikeisti nuomonėmis.

Pasiekimų sritis *C Bendruomenė ir liturgija*Pasiekimas *C2 Per maldą bendrauja su Dievu*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdomas suvokimas apie maldos pobūdį – asmeninė malda (vienumoje, skaitoma prieš ir po mokslų, valgio, prieš miegą ir kitomis asmeninėmis progomis) ir bendruomeninė malda kenesoje (min 10 žmonių, per pamaldas, aptariama jų struktūra).	<ul style="list-style-type: none"> - aktyvaus mokymosi metu įsiminti vieną asmeninę ir vieną bendruomeninę maldą; - Prieš pamoką visiems kartu sukalbėti maldą mokymuisi (tradicinę arba susikurti trumpą savo maldele), - Paskatinti mokinių pokalbį apie pojūčius skaitant asmeninę ir bendrą maldele - Apsilankyti kenesoje ir kartu pasimelsti

Pasiekimų sritis *D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis*Pasiekimas *D2 Gerbia religijų įvairovę*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdoma tolerancija įvairovei. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas). Per kitų tikėjimų bruožų pažinimą ugdoma pagarba kitiems, gebėjimas priimti skirtumus ir kitos tikybos žmones kaip lygius sau, nei geresnius, nei blogesnius.	Kitų tikėjimų pažinimui (šalia tekstų paskaitymo ir istorinių žinių, esminių figūrų pažinimo) – apsilankyti kitų tikybų pamokose, ar bažnyčioje, sinagogoje, mečetėje (jei ne Lietuvoje, tai gal kelionės užsienyje metu?). Pastebėti, kas yra kitaip. Nusakyti ar nupiešti. Prisiminti įspūdį.

5–6 klasės Pasiekimų sritis *A Šventojo Rašto (ST) pažinimas*Pasiekimas *A3 Interpretuoja dekalogo sandarą ir prasmes*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Skaitomas pilnas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas apie jų suskirstymą į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais bei savimi. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.	Skaityti ir aiškintis Dešimties Dievo įsakymų tekstus (būtina skaityti ST DDĮ versiją). Svarbu atskleisti mokinių gebėjimus skirti dogmas žmogaus ir Dievo santykiui (pirmi keturi įsakymai) ir žmonių tarpusavio ir

	santykiui su savimi (kiti šeši įsakymai).
--	---

Pasiekimų sritis *B Tikėjimo turinio pažinimas*

Pasiekimas *B3 Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir turėti santykį su juo*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdomas suvokimas apie Dievo pykčio išraišką ST, kartu ir apie Dievo atpildą už mano kantrybę. Apmąstomas santykis tarp Dievo ir žmogaus, aptariamasis asmeninio religinio ritualo galimybės, nuodėmės ir atgailos sampratos, aptariamasis prašymas atleisti (asmeninis ir bendruomeninis).	<ul style="list-style-type: none"> - Susikurti asmeninį religinį ritualą, prieš tai žaisti ‚minčių lietu‘ apie tai, kas ir kaip tai gali atrodyti; - rašinėlis apie nuodėmę ir atgailą, jos būdus, - meno kūrinį stebėjimas, kur kalbama apie nuodėmę ir atgailą

Pasiekimų sritis *C Bendruomenė ir liturgija*

Pasiekimas *C3 Gerbia maldos namų švę*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Susipažįstama su kenesa kaip šventove, analizuojama jos architektūra ir dekoras, Trakų ir Vilniaus kenesų istorija, Felikso Maleckio (1854-1928) asmenybė ir veikla.	Aplankyti Vilniaus kenesą; skaityti knygeles ‚Lietuvos šventovės – kenesos‘ ir ‚Karaimai Žvėryne‘ ir/arba domėtis virtualiu maršrutu ‚Karaimai Vilniuje‘ (www.karaim.eu); paruošti po referatą apie šioje literatūroje minimus asmenis, tarp jų – ir apie F.Maleckį.

Pasiekimų sritis *D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis*

Pasiekimas *D1 Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Tradicinio požiūrio pagrindu ugdomas supratimas apie vyro ir moters rolę šeimoje, ji išskleidžiama per papročius, per pavyzdžius iš karaimų poezijos. Diskutuojama, kokių įdomių žmonių būta kiekvieno šeimoje, skatinama nusakyti, kuo iš savo giminių mokinys norėtų sekti ir kodėl.	<ul style="list-style-type: none"> - Palyginti tradicines vyro ir moters roles su dabarties situacija (prezentacija su pavyzdžiais ir svarstymais, jų pagrindimu) - parengti pokalbį (garso ar vaizdo įrašą, ar teksto pavidalo) su žmogumi iš savo aplinkos, kuriuo norėtų sekti, pagrindžiant ir atskleidžiant, kodėl; - Analizuoti situaciją ar konkrečius atvejus pasitelkiant Europos lyčių lygybės instituto duomenis https://eige.europa.eu (arba pasikviesti šio Instituto atstovą su pranešimu į svečius, arba aplankyti šį Institutą).

7–8 klasės

Pasiekimų sritis *A Šventojo Rašto (ST) pažinimas*
 Pasiekimas *A1 Atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdomas gebėjimas skaityti ir cituoti ST knygų turinį, dėmesį skiriant psalmėms, Patalių knygai. Tekstai analizuojami, interpretuojami.	<ul style="list-style-type: none"> - Rasti/atrinkti muzikinį kūrinį, kuriame panaudotas psalmės tekstas (nesvarbu, kokios epochos ar autoriaus, pvz. Palestrinos, Heinrich Schuetz, Felix Mendelssohn Bartholdy, Igor Strawinski, Steve Reich, Boney M-By the Rivers of Babylon, etc.) ir išklausyti tyrinėjant tekstą; - Išmokti vieną psalmę (ar giesmę jos pagrindu) ar Patarlių knygos fragmentą mintinai.

Pasiekimų sritis *B Tikėjimo turinio pažinimas*
 Pasiekimas *B2 Atpažįsta Dievo buvimą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Keliami klausimai ir diskutuojama temomis - kokias Dievo savybes turi įkūnyti žmogus? kodėl žmogus atsakingas Dievui? Mokomasi karimų religijos požiūrio į pomirtinį pasaulį. Paskutinio teismo samprata, Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais.	<p>Veikla turi būti skirta šių Dievo savybių suvokimui – Dievas kūrėjas, Vienatinis (Vienintelis) Dievas, Tobulas, Visavaldantis, Amžinas, Bekūnis, Nesikeičiantis, Visažinantis, Visur esantis, Visagalis, Išmintingas, Teisingas, Šventas, Visiems linkintis gėrio.</p> <p>Rekomenduojama žiūrėti meninį/dokumentinį filmą ar iš perskaitytos knygos (literatūros kursas) nurodyti, kokiose situacijose ir kaip pasireiškė žmonių savybės, siekiančios atliepti dieviškai kokybei. Rekomenduojama diskusija apie pomirtinį gyvenimą (pvz. su komentarais apie kitų tikybių sistemas).</p>

Pasiekimų sritis *C Bendruomenė ir liturgija*
 Pasiekimas *C3 Gerbia maldos namų šventumą*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Susipažįstama su šeimos apeigomis (vaiko gimimas, vestuvės, laidotuvės), su maldaknygių naudojimu per pamaldas	Pasinaudojant nurodyta literatūra ir video medžiaga, dalis mokinių parengia pasakojimą/prezentaciją apie vestuvių apeigas (pagal poreikį ir galimybes - su vaidybos elementais), kita dalis – apie vaiko gimimui skirtas apeigas; perskaityti įvadą į 1997 m. išleistas maldaknyges.

--	--

Pasiekimų sritis *D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis*

Pasiekimas *D1 Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje*

Turinys	Rekomenduojama veikla
<p>Ugdomos esminės šeimos vertybės, susipažįstama su jomis, analizuojama, ką reiškia jomis sekti, ką reiškia būti karaimu. Siekiama suvokti, kuo svarbus, naudingas buvimas bendruomenėje? Aptariamos tradicinės karaimų bendruomenės vertybės, pagalba silpnesniems.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - iš karaimų poezijos rinktinių išrinkti poezijoje apdainuojamas tradicinės šeimos vertybes, jas pristatyti; - užduotis (tiems, kas moka lenkų k.) – pavartyti kelis žurnalo ‚Mysl karaimska‘ numerius ir juose rasti nuorodų į tradicinės šeimos ir bendruomenės vertybes; - apibūdinus ir aptarus tradicinės šeimos vertybes, socialiniame tinkle įkurti klasės mokinių ‚karaimišką bendruomenę‘, kurios užduotis būtų pagyventi bent savaite pagal tas tradicinės šeimos vertybes šiais laikais ir tinkle pasidalinti patyrimu; - susitarti su karaimų bendruomene ir pagal galimybę aplankyti vieną ar kelias karaimų šeimas, kurios pasidalintų savo ‚buvimo karaimu‘ patirtimi. Išgirstus pasakojimus perteikti kitiems – rašinio pavidalu, ar tweeter žinute, ar trumpu pasakojimu žodžiu.

9–10 klasės

Pasiekimų sritis *A Šventojo Rašto (ST) pažinimas*

Pasiekimas *A3 Interpretuoja dekalogo sandarą ir prasmes*

Turinys	Rekomenduojama veikla
<p>Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi pilni Dekalogo tekstai kaip komunikuojantys pranešimai, kaip skatinantys mąstyti, kelti klausimus (kokius? Kaip? Per ką?).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Panaudojant DDĮ pranešimus ir jų komunikacines intencijas, parengti (pasirinktinai) pranešimą spaudai, reklaminį šūkį, reklaminės kampanijos planą, komunikuojantį piešinį; - Tarp esamų reklamų ar informacinių šūkių rasti tai, kas komunikuoja panašius pranešimus į DDĮ

Pasiekimų sritis *B Tikėjimo turinio pažinimas*

Pasiekimas *B3 Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir turėti santykį su Juo*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo klausimais bei apie tikėjimo reikšmingumą.	Rasti lietuvių ar užsienio literatūros, filosofijos darbų, kuriuose gvildenama tikėjimo ir jo santykio su racionalių protu tema; parengti trumpą kelių idėjų pristatymą ir jį aptarti; laisva diskusija nuomonėms išsakyti su argumentais.

Pasiekimų sritis *C Bendruomenė ir liturgija*
Pasiekimas *C2 Per maldą bendrauja su Dievu*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Ugdomas supratimas apie improvizuotą maldą. Svarstoma, kaip galėtų pasireikšti improvizuota malda.	- Diskusija, kodėl aš mėgstu šią maldą; - Sukurti/suimprovizuoti maldą (šlovinančią, dėkojančią arba prašymo); - Pasikeitimas nuomonėmis apie girdėtas/matytas maldas.

Pasiekimų sritis *D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis*
Pasiekimas *D1 Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje*

Turinys	Rekomenduojama veikla
Svarstoma, kas yra veikla bendruomenės labui, kaip pavieniai žmonės prisideda kuriant istoriją? Diskutuojama klausimais kaip įsivaizduoju savo tolesnį gyvenimą bendruomenėje? kaip įsivaizduoju savo tautos istoriją ateityje?	- Pasakojimas ‚Mano bendruomenė (nebūtinai karaimų)‘ (kokia ji, ką veikiu, kas yra darbas jos labui); - Rašinys ‚Kaip matau karaimų tautą po 100 metų‘ -Pasikviesti kelis karaimų bendruomenės atstovus diskusijai apie bendruomenės ateitį į mokyklą, sugalvoti klausimų svečiams; - Rasti pasaulio istorijoje asmenybių, kurios sugebėjo įtakoti istorijos eigą, įvykius, sėkmę (parengti pristatymą ar referatą ar rašinį); - rašinys ‚Kaip aš galiu/noriu paveikti visuomenę?‘ (tema abstrakti, bet ji gali būti ir susiaurinta į karaimišką perspektyvą)

Ilgalaikio plano rengimas

Dėl ilgalaikio plano formos susitaria mokyklos bendruomenė, tačiau nebūtina siekti vienodos formos. Skirtingų dalykų ar dalykų grupių ilgalaikių planų forma gali skirtis, svarbu atsižvelgti į dalyko(-ų) specifiką ir sudaryti ilgalaikį planą taip, kad jis būtų patogus ir informatyvus mokytojui, padėtų planuoti trumpesnio laikotarpio (pvz., pamokos, pamokų ciklo, savaitės) ugdymo procesą, kuriame galėtų būti nurodomi ugdomi pasiekimai, kompetencijos, sąsajos su tarpdalykinėmis temomis. Planuodamas mokymosi veiklas mokytojas tikslingai pasirenka, kurias kompetencijas ir pasiekimus ugdyt atsižvelgdamas į konkrečios klasės mokinių pasiekimus ir poreikius. Šį darbą palengvins naudojimas

[Švietimo portale](#) pateiktos BP [atvaizdavimu](#) su mokymo(si) turinio, pasiekimų, kompetencijų ir tarpdalykinių temų nurodytomis sąsajomis.

Kompetencijos nurodomos prie kiekvieno pasirinkto koncentro pasiekimo.

Spustelėjus ant pasirinkto pasiekimo atidaromas pasiekimo lygių požymių ir pasiekimui ugdyti skirto mokymo(si) turinio citatų langas.

Tarpdalykinės temos nurodomos prie kiekvienos mokymo(si) turinio temos. Užvedus žymeklį ant prie temų pateiktos ikonėlės atsiveria langas, kuriame matoma tarpdalykinė tema ir su ja susieto(-ų) pasiekimo(-ų) ir (ar) mokymo(si) turinio temos(-ų) citatos.

Daugiau ilgalaikių planų pavyzdžių galima rasti [Švietimo portale](#) atvaizdavime [Karaimų tikyba \(emokykla.lt\)](#) varnele pažymint *Ištekliai* ir pasirenkant *Ilgalaikiai planai ir kt.* punktą arba bendrosios programos *Igyvendinimo rekomendacijų* pateikime OneNote formatu skyrelyje *Veiklos planavimo pavyzdžiai*

Ilgalaikių planų pavyzdžiai:

Pradinis ugdymas

EIL. NR.	MOKYMO SI SRITIS	NUMATOMOS VALANDOS
1.	Ko mokysimės šiais metais? Mokiniai supažindinami su judėjų tikybos programa, 1 klasės mokymosi turiniu, pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo kriterijais.	1
2.	Šventojo Rašto (ST) pažinimas	6
3.	Tikėjimo turinio pažinimas	6
4.	Bendruomenė ir liturgija	6
5.	Moralė ir etika	6
6.	Ko išmokau per šiuos metus? Refleksija ir įsivertinimas	1
7.	Rezervinis laikas 30 %	9
	Viso:	35

Pagrindinis ugdymas

EIL. NR.	MOKYMO SI SRITIS	NUMATOMOS VALANDOS
1.	Ko mokysimės šiais metais? Mokiniai supažindinami su judėjų tikybos programa, 1 klasės mokymosi turiniu, pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo kriterijais.	1
2.	Šventojo Rašto (ST) pažinimas	7
3.	Tikėjimo turinio pažinimas	6
4.	Bendruomenė ir liturgija	6
5.	Moralės ir etikos mokymosi turinys.	7
6.	Ko išmokau per šiuos metus? Refleksija ir įsivertinimas	1
7.	Rezervinis laikas 30 %	9
	Viso:	37

7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti.

Nuorodos paskutinį kartą žiūrėtos 2024-04-22

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija	Nuoroda
1.	LRT mediateka	Kokybiškas, prasmingas televizijos, radijo ir naujienų portalo turinys. Čia galima rasti daug dokumentinės medžiagos apie karaimus.	Mokykla - LRT
2.	Karaimai Lietuvoje	Lietuvos karaimų puslapis apie jų istoriją papročius ir tradicijas	http://www.karaim.eu
3.	Tautinės bendrijos – pasaulis Lietuvoje	Tekstai ir vaizdo pasakojimai apie skirtingų tautų ir tautinių bendrijų indėlį į Lietuvos istoriją, kultūrą, kulinariją, visuomeninį gyvenimą .	Temų ciklas Tautinės bendrijos – pasaulis Lietuvoje (bernardinai.lt)
4.	Maldos namai. Vilniaus kenesa	Video pasakojimas apie Vilniaus kenesą, pakomentuojant jos istoriją, architektūrą, bendrai apie karaimų tikėjimą.	Maldos namai. Vilniaus kenesa (youtube.com)
5.	„Classtime“	Individualios mokinių pažangos stebėjimo skaitmeninė mokymo priemonė, skirta klasėje arba nuotoliniu būdu organizuoti mokinių pasiekimų patikrinimą, vesti užsiėmimus, viktorinas. Didinama mokytojo ir besimokančiojo sąveika, didinamas mokymosi pažangos skaidrumas, palengvinamas ir pagreitinamas mokytojo darbas.	Classtime
6.	„Wordwall“	Ši populiari mokymo(si) platforma „ Wordwall “ išversta į 38 kalbas. „Wordwall“ – tai įvairių skaitmeninių priemonių platforma, skirta mokytojui parengti interaktyvias užduotis. VŠĮ „Švietimo tinklas“ kartu su platformos „Wordwall“ kūrėjais „Visual Education Ltd“ atliko „Wordwall“ lokalizavimo darbus. Dabar veikia lietuviška „Wordwall“ versija.	Wordwall Greitesniu būdu kurkite geresnes pamokas
7.	eLKlasė	eLKlasė - tai intuityvi ir inovatyvi mokymo(si) valdymo platforma, skirta tiek mokytojams, tiek mokiniams. Paprasta skaitmenizuoti pamokas, tinka naudoti nuotoliniu būdu ir klasės darbui.	eLKlasė (elklase.lt)

Rekomenduojama mokymo procese naudotis šia dokumentine-video medžiaga:

1. *Karaimų godos; Lietuva ne Krymas, bet gimta šalelė.* Dokumentiniai filmai, kurti kartu su karaimų bendruomene. Juose pateikiamos svarbios bendruomenės istorijos detalės, pagrindiniai

- žinių ramsčiai, įtaigus vizualine prasme pasakojimas.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/11079/dokumentinis-filmas-karaimu-godos>.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/9764/dokumentinis-filmas-lietuva-ne-krymas-bet-gimta-salele>
2. *Mūsų miesteliai – Trakai*. Keturių dalių ciklas apie Trakų istoriją su gilesniu diskursu apie svarbius Trakų ir karaimų bendruomenės gyvenimo etapus.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000126180/musu-miesteliai-trakai-i-d-vytauto-didziojo-gimimo-vieta>.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000127041/musu-miesteliai-trakai-ii-d>.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000127768/musu-miesteliai-trakai-iii-d>.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000128567/musu-miesteliai-trakai-iv-d>
  3. *Vilniečiai*. Laidoje pristatomi svarbūs karaimų bendruomenės žmonės, gyvenę Vilniuje.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000126740/dokumentinis-filmas-vilnieciai-halina-kobeckaite>
  4. *Trakų karaimas Ilja Lopatto*. Tekstas su istorinėmis nuotraukomis apie karaimų bendruomenės istoriją, susijusią su Kinija. Gali būti skiriama papildomai veikalai ar diskusijai inicijuoti
<https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1204755/traku-karaimas-ilja-lopatto-lietuvoje-nezinomas-bet-tolimuosiuose-rytuose-ji-pazinojo-visi>
  5. *Kelias į namus*. 30 min. laida apie H.Kobeckaitę, kurios šeimos istorija atspindi karaimų bendruomenės XX a. iššūkius. Apie bendruomenės praeitį, dabartį ir ateitį.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/90106/kelias-i-namus>
  6. *Ryto suktinis su Zita Kelmickaite*. Laidos dalis apie karaimus – nuo 11'11. Apie tautos savimonę ir šiandien funkcionuojančius jos dėmenis
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/66066/ryto-suktinis-su-zita-kelmickaite>
  7. *Žemės ir laiko prakalbinimas*. Dokumentinė apybraiža apie trakietį Zigmą, joje atsiskleidžia ankstesnių laikų karaimų gyvenimo ypatybės. [Žemės ir laiko prakalbinimas 2019. ZIGMAS \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=Zemės_ir_laiko_prakalbinimas_2019)
  8. *Kulinarinės kelionės*. Laida apie karaimų virtuvę, o taip pat galimybė pamatyti S.Šapšalo muziejaus Trakuose ekspoziciją, kuri dabar uždaryta, nes atnaujinama. Dainų įrašai, pasakojimai apie papročius.
<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/34881/kulinarines-keliones>
  9. *Svečiuose pas karaimus*. Laida apie karaimų istoriją, kulinarinius papročius.
<http://8diena.lt/2019/12/30/sveciuose-pas-karaimus/>
  10. *Vilniaus kenesa*. Panoraminė Trakų kenesos nuotrauka.
<https://panoramas.lt/objects/cc4e8b72df61c03a2c8d>
  11. *Trakų kenesa*. Panoraminė Vilniaus kenesos nuotrauka.
<https://panoramas.lt/objects/bf92a4779ec0f9b877ab>
  12. *Karaimų istorijos ir kultūros kelias Vilniuje*. Virtualus maršrutas po karaimų istoriją Vilniuje su pasakojimais apie svarbiausius čia gyvenusius žmones, veikusias organizacijas ir bendruomenės istoriją.
<http://www.karaim.eu/vilnius/index.html>
  13. *Karaimų kalba dainuojant*. Keturių tradicinių (aranžuotų) karaimų dainų įrašai – pilni ir karaoke režimu. Galima mokytis dainos žodžių ir pačios melodijos. Dainų tekstai pateikti ir raštu su vertimu į lietuvių ir anglų k.
<http://www.karaim.eu/kalba/karaimu-kalba-dainuojant/>
  14. *Karaimai 1988-2018*. Virtuali paroda apie bendruomenės gyvenimą per pastarąjį trisdešimtmetį.
<http://www.karaim.eu/paroda-lietuvos-karaimu-atgimimui-30-1988-2018/>
  15. *Simonas Firkovičius*. Pasakojimas raštu apie S.Firkovičių, vieną iškiliausių karaimų asmenybių XX a.
<https://www.bernardinai.lt/2012-04-24-halina-kobeckaite-simonas-firkovicius-viena-is-iskiliausiu-xx-a-karaimu-kulturos-figuru/>

8. Literatūros ir šaltinių sąrašas.

Karaimų tikybos dalykui rekomenduojama naudotis papildoma literatūra. Ji gali tikti mokytojui kaip žinių šaltinis, bet kartu tai gali būti ir medžiaga analizei ir/ar skaitymui mokiniams. Nurodyta literatūra gali būti tinkama skirtingiems koncentrams ir skirtingoms temoms, tad ji neskirstoma nei pagal klases, nei pagal

pasiekimus. Į šį papildomos literatūros sąrašą įtrauktos įvairios pozicijos, įvairių laikų ir įvairių kalbų leidiniai. Siekiama, kad ši įvairovė atlieptų konkretaus mokytojo poreikiams.

1. Straipsniai karaimikos tema laikraštyje ‘Trakų žemė’ www.traku-zeme.lt :

- Bendrai apie karaimų tikėjimą ir kenesas 2019 10 31,
- karaimų istorija Vilniuje ir Vilniaus kenesa (1) 2019 11 22, (2) 2019 12 06, (3) 2019 12 13, (4) 2019 12 31,
- Trakų kenesa (1) 2020 01 24, (2) 2020 01 31, (3) 2020 02 07
- Panevėžio kenesa 2020 05 22
- apie Feliksą Maleckį 2019 07 26
- apie Ananjasą Zajączkowską (1) 2020 03 31, (2) 2020 04 10, (3) 2020 04 17
- apie Juzefą Lobanosą 2018 10 05

2. Aprašymai apie karaimų asmenybes, veiklą ir kultūros objektus Vilniuje – <http://www.karaim.eu/vilnius/index.html>

3. Informacija internete

www.karaim.eu
www.karaimi.org

Knygos ir straipsniai

1. Baliulis, Algirdas; Mikulionis, Stanislovas; Miškinis, Algimantas. 1991. Trakų miestas ir pilys. Vilnius.
2. CARAIMICA. 1994. Prace karaimoznawcze. Warszawa.
3. Csato, Eva Agnes. 2015. The present state of Karaim studies.- Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungary, 68 (2).
4. Firkavičiūtė, Karina. 2000. Liturgija ir muzika Lietuvos karaimų dievogarboje. *Acta orientalia Vilnensia I.* 2000. Vilniaus universitetas. P. 214–224. Santrauka: http://www.oc.vu.lt/aov/santr_1.html#14
5. Firkavičiūtė, Karina. 2000. Panazijizmo koncepcija ir Lietuvos karaimų liturginis giedojimas. *Lietuvos muzikologija I.* Vilnius: Lietuvos muzikos akademija. P. 55–61.
http://old.lmta.lt/web/pdf/lt_muzikologija/lt_muzikologija_2000.pdf
6. Firkavičiūtė, Karina. 2003. Muzyka liturgiczna Karaimów litewsko-polskich. „Muzyka” 3: 3–16.
7. Firkavičiūtė, Karina. 2004. Karaim minority in Lithuania: Recent Research about Ancient Music.- *Manifold Identities: Studies on Music and Minorities.* London: 262-271.
8. Firkavičiūtė, Karina. 2012. Muzyka w kulturze karaimskiej. – Machul-Telus, B.. [ed] Karaimi. Warszawa: 73–92.
9. Firkavičiūtė, Karina. 2016. Žycie w pieśni karaimskiej/Life in Karaim songs. Bitik & LMiTA.
10. Firkovičius, Romualdas. 1968. Karaimika Lietuvoje.- *Muziejai ir paminklai.* Gruodis: 25-26.
11. Firkovičius, Romualdas. 1986. Karaimų medžiaginės kultūros elementai Lietuvos miesteliuose. – *Miestelis. Rumšiškės:* 43-49.
12. Firkovičius, Simonas. 2015. Bir kiuń édi... Buvo tokia diena... *Sud. Kobeckaitė Halina, Firkavičiūtė Karina.* Vilnius.
13. Gudavičius E. 1999. Lietuvos istorija. Vilnius.
14. HADŽI SERAJA CHANAS ŠAPŠALAS PASIŠVENTĘS TAUTAI IR MOKSLUI. 2011. *Sud. Kobeckaitė Halina, Poviliūnas Virginijus, Senulienė Irena and Zagreckaitė Alvyra.* Trakų Istorijos muziejus.
15. Harviainen, Tapani. 1997. Three Hebrew Primers, the Pronunciation of Hebrew
16. among the Karaims in the Crimea, and Shewa. – Wardini, E. (ed.), *Built on Solid Rock. Studies in Honour of Professor Ebbe Egede Knudsen on the Occasion of his 65th Birthday, April 11th 1997.* The Institute for Comparative Research in Human Culture (= Serie B. Skrifter 98). Oslo: 102–114.
17. Harviainen, Tapani. 2013. Karaite Pronunciation Traditions: Modern. – Khan G. (ed.), *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics.* 2. Leiden: 453–457.
18. Jankowski, Henryk. 2009. Translations of the Bible into Karaim. - *Religion Compass,* 3/4: 502– 523.
19. Karaimai Lietuvoje. 1997. Vilnius: Statistikos departamentas
20. KARAIMI. 2012. *Sud. Beata Machul-Telus.* Warszawa.

21. KARAIMI WILEŃSCY W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM. Protokoły z posiedzeń organizacji Karaimskich. 2015. Sud. Wróblewska Urszula. Białystok.
22. KARAIMI NA LITWIE I W POLSCE. 2003. Warszawa-Wilno.
23. KARAJ AWAZY, 1931-1938.
24. KARAJ KIUNĹIARI. DZIEDZICTWO NARODU KARAIMSKIEGO WE WSPÓŁCZESNEJ EUROPIE. 2004. Wrocław.
25. KIPČIAKŲ TIURKŲ ORIENTAS LIETUVOJE. ISTORIJA IR TYRIMŲ PERSPEKTYVA. 1994. Ed. by Bairašauskaitė Tamara and Kobeckaitė Halina. Vilnius.
26. Kobeckaitė, Halina. 1996. Lietuvos karaimų spauda. - Žurnalisto žinynas. Antroji knyga. Vilnius: 40-53.
27. Kobeckaitė, Halina. 1997. Lietuvos Karaimai. Vilnius.
28. Kobeckaitė, Halina. 2006. Lietuvos karaimų tautinio tapatumo išsaugojimas: dvasininkų vaidmuo. - Vilniaus kultūrinis gyvenimas. Dvasininkų vaidmuo 1900-1945. Vilnius: 67-79.
29. Kobeckaitė, Halina. 2008. Karaimų istorijos ir literatūros mylėtojų draugijos veikla Vilniuje 1932-1939 metais. - Vilniaus kultūrinis gyvenimas. Draugijų reikšmė 1900-1945. Vilnius: 77-85.
30. Kobeckaitė, Halina. 2011. Lietuvių-karaimų-rusų pasikalbėjimai. Vilnius.
31. Kobeckaitė, Halina. 2011. Rozmówki polsko-karaimsko-litewskie. Wrocław.
32. Kobeckaitė, Halina. 2014. Karaimotyra – neatskiriamas orientalistikos Vilniuje elementas. - Tautinės mažumos Lietuvoje. Virsmi ir atmintys. 2014. Sud. Stepukonis Aivaras. Vilnius:146-164.
33. Kobeckaitė, Halina. 2014. Vilnius‘ta Doğubilm: Geçmişe bakış ve günümüzdeki durum. In: Turcology and Linguistics. Eva Agnes Csato Festschrift. Ed.by Nurettin Demir, Birsal Karakoc, Astrid Menz. Hacettepe universitesi yayinlari: 291-297.
34. Kobeckaitė, Halina. 2016. Karaimiškujų knygų leidyba: raida ir dabartis. – Knygotyra, 66:191- 212.
35. Kobeckaitė, Halina. 2019. Lietuvos karaimų šventovės - kenesos. Vilnius.
36. Kobeckaitė, Halina. 2021. Lithuanian karaims. Vilnius
37. Kocaoglu, Timur. (In collaboration with Mykolas Firkovičius (1924-2000)). 2006. Karay. The Trakai Dialect. Languages of the World/Materials.458. Ed. by Halina Kobeckaitė. Lincom Europa.
38. Kondratas Benjaminas. Kūrėjų pėdsakais. 2020. Dvidešimtoji knyga. Vilnius.
39. Kowalski, Tadeusz . 1929. Karaimische Texte im Dialekt von Troki. Kraków.
40. Kowalski, Tadeusz.1935-1936. Najpilniejsze zadania karaimoznawstwa.- Myśl Karaimska, 11:12-23.
41. KRAŠTAS IR ŽMONĖS. 1983. Vilnius:126-128.
42. Mardkowicz, Aleksander. 1935. Karaim, jego życie i zwyczaje w przysłowiaich ludowych. Łuck.
43. MYŚL KARAIMSKA, 1924-1948.
44. Nemeth, Michał. 2014. An Early NorthWestern Karaim Bible Translation from 1720.- Karaites Archives, 2: 109–141.
45. ONARMACH (1934-1939).
46. ORIENTAS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTIJOS VISUOMENĖS TRADICIJOJE: TOTORIAI IR KARAIMAI. 2008. Sud. Bairašauskaitė Tamara, Kobeckaitė Halina and Miškinienė Galina. Vilnius.
47. PASIŽVALGYMAI PO VILNIŲ. MIESTO MIKRORAJONAI. 2015. Vilnius: 285-290.
48. Piirainen, Elizabeth. 2012. Widespread Idioms in Europe and Beyond. Toward a Lexicon of Common Figurative Units. Peter Lang.
49. SERAYA SHAPSHAL‘S KARAIM COLLECTION. 2003. Sud. Žyngintas Būčys. The Lithuanian National Museum.
50. Sulimowicz, Anna. 2013. Listy do Łucka. Aleksander Mardkowicz jako adresat korespondencji Ananiasza Zajączkowskiego. - Almanach Karaimski: 2,37-60.
51. Szapszał, Hadži Seraja.1932-1934. Adam Mickiewicz w gościnie u karaimów. Myśl Karaimska,10: 1-10.
52. Szyszman, Abraham. 1932-1934. Osadnictwo Karaimskie i tatarskie na ziemiach Wielkiego Księstwa Litewskiego. – Myśl Karaimska,X: 29-36.
53. Szyszman, Simon.2000. Karaizmas. Doktrinos ir istorijos. Vilnius: Pradai.
54. TIURKŲ ISTORIJA IR KULTŪRA LIETUVOJE=TURKS‘ HISTORY AND CULTURE IN LITHUANIA. 2014. Ed. by Bairašauskaitė Tamara and Miškinienė Galina. Vilnius.
55. URZESZENI ORIENTEM. Listy Ananiasza Zajączkowskiego do Tadeusza Kowalskiego 1925- 1948. 2013. Sud. Tadeusz Majda. Warszawa.
56. Wróblewska, Urszula. 2015. Działalność Kulturalno-oświatowa Karaimów w drugiej Rzeczpospolitej. Białystok.
57. Zajączkowski, Ananiasz. 1926. Literatura karaimska. Szkic bibliograficzny.- Myśl karaimska, 3: 7-17.
58. Zajączkowski, Ananiasz.1929. Wróżby z drgania części ciała.- Myśl Karaimska, 2:23-31; 1935- 1936, 11: 24-39.

59. Zajączkowski, Ananiasz. 1937-1938. Najstarsza wiadomość o języku tureckich Karaimów w Polsce (w XVII w.).- Myśl Karaimska, 12: 90-99.
60. Zajączkowski, Ananiasz. 1961. Karaims in Poland. History. Language. Folklore. Science. Warszawa-La Hague- Paris.
61. Zajączkowska-Lopatto, Maria-Emilia and Kobeckaitė, Halina. 2019. Akademikas Ananiaszas
62. Zajączkowskis – karaimų bendruomenės pažiba. – Roczник Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. T.19:413-426.
63. Zajončkovskis, Michal. 2001. Karaims in military service. Vilnius.
64. Дуван, Яков. 1890. Катихизис, основы караимского закона. С.-Петербург.
65. КАРАИМСКО-РУССКО-ПОЛЬСКИЙ СЛОВАРЬ. 1974. Москва.
66. КАРАИМСКАЯ ЖИЗНЬ (1911-1912)
67. КАРАИМСКОЕ СЛОВО (1913-1914)
68. КАРАЙ ЙЫРЛАРЫ. 1989. Sud. Firkočiūš Mykolas. Vilnius.
69. Кобецкайте, Галина. 1990. Караимы: быть и остаться. - Вильнюс, 4:103-112.
70. Кобецкайте, Галина. 2008. Религия как составная часть национальной культуры и ее значение в жизни литовских и польских караимов. – Архив наследия. Москва:106-132.
71. Лавринович, Марк. 2012. Русско-караимский словарь, Вильнюс.
72. Лавриновичюс, Маркас. 2011. Avaldan Kieliasigia. Из далекого прошлого в будущее. Тракай.
73. Мусаев, Кенесбай. 1964. Грамматика караимского языка. Фонетика и морфология. Москва.
74. Полканов, Юрий. 1995. Кърым къарайларын аталар созы. Бахчисарай.
75. Полканов, Юрий. 1994. Обряды и обычаи крымских караимов-тюрков. Бахчисарай.
76. Прик, Ольга. 1976. Очерк грамматики караимского языка (Крымский диалект). Махачкала.
77. Радлов, Вильгельм. 1896. Образцы народной литературы северных тюркских племен. Наречия Крыма. Петербург. Часть VII.
78. Радлов, Вильгельм. 1911. Опыт словаря тюркских наречий. Петербург. Т.IV.

9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.

9.1. 1–2 klasės

A. Šventojo Rašto (ST) pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Mokytojas perskaito ar trumpai perpasakoja vieną ST pasakojimą (pvz. pasaulio sukūrimo istoriją) ir vieną NT pasakojimą (pvz. apie Jėzaus atliktą stebuklą, Morkaus 1:40–42). Mokiniai apibūdina juos žodžiu arba nupiešia jų vaizdinius, atpažindami ST ir NT pasakojimus ir išvardindami, kokios konfesijos naudoja šiuos pasakojimus. Renkantis pasakojimus, svarbu, kad jie būtų vaizdingi, kad juose būtų ryški ST ir NT simbolika, kurią būtų galima nupiešti (diena, naktis, šviesa, ligonis, duona ar pan.) ir skirtingų veikėjų vardų. NT istorijoje rekomenduojama minėti Jėzaus vardą.	Vertinama pagal išskirtus A.1 pasiekimų lygius.	Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą A1.1. Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, bet atpažįsta tik vieną ST pasakojimą, klaidingai nusako kitus esminius skirtumus, tik išvardina kitas galimas konfesijas, nepriskiria joms pasakojimų, juos pavaizduoja padrikai A1.2. Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, atpažįsta pasakojimus, bet jų neidentifikuoja, mokytojo		

paskatintas nurodo esminius ST ir NT skirtumus, tik iš dalies priskiria pasakojimus atitinkamoms konfesijoms, paskatintas pavaizduoja mokytojo pasiūlytomis kalbinėmis ir vizualios raiškos priemonėmis A1.3. atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, geba juos priskirti atitinkamoms konfesijoms, pavaizduoja mokytojo pasiūlytomis kalbinėmis ir vizualios raiškos priemonėmis A1.4. Savarankiškai atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, geba juos proaktyviai priskirti atitinkamoms konfesijoms, išsamiai pavaizduoja paties numatytomis kalbinėmis ir vizualios raiškos priemonėmis

B. Tikėjimo turinio pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Papasakoti ar pavaizduoti asmeninį jausmą ar situaciją, kuris atėjo/kuri nutiko netikėtai (aptariant numanomas to priežastis, sąlygas ar pan.) ir tai pakomentuoti per Dievo apraiškos prizmę. Kelių mokinių pasakojimai išauga į bendrą klasės diskusiją.</p> <p>Kita galima užduotis – Sudaryti mąstymo žemėlapi išvardinant Dievo apraiškos formas</p>	<p>Vertinama pagal B.2 pateiktus pasiekimų lygius. Pagrindiniai kriterijai - apraiškos ir pažinimo aspektų išskyrimas, savarankiškas mąstymas</p>	<p>Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, emocinė, komunikavimo</p>
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>B2.1. Apibūdinamas maišo Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus B2.2. Paskatintas apibūdina Dievo apraiškos formas ir vieną Dievo pažinimo būdą B2.3. Apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus B2.4. Savarankiškai ir išsamiai apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus, papildo komentarais</p>		

C. Bendruomenė ir liturgija

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Pažiūrėti klasėje panoraminę vienos ar kitos kenesos nuotrauką www.panoramas.lt ir/ar apsilankyti kenesoje; aptarti, kokius ypatingus pastato bruožus mokiniai pastebi ir juos paaiškinti.</p> <p>Kitos galimos užduotys: - nežiūrint į nuotraukas ar video, pasiūlyti nupiešti ar nusakyti, kaip įsivaizduoja kenesą, paskui palyginti ir aptarti panašumus ir skirtumus su tikrove, - apsilankyti vienoje iš kenesų Lietuvoje, grįžus užpildyti klausimyną apie tai, kas matyta (pvz. su tokiais klausimais – ar ten kabo paveikslų? Kaip atrodo langai? Kokios formos kupolas?),</p>	<p>Vertinimo pavyzdys pagal pasiekimų lygius –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tik paskatintas išvardina bruožus, kurie apibūdina kenesą kaip šventovę (altoriaus buvimas, ne kiekvienas gali link jo eiti, reikalavimas užsidengti galvą, niekas kitas tik pamaldos gali vykti tame pastate, moterys ir vyrai meldžiasi atskirai); nepamini kitų valstybių, kuriose veikia kenesos, 2) Savarankiškai išvardina bruožus, kurie apibūdina kenesą kaip šventovę (altoriaus buvimas, ne kiekvienas gali link jo eiti, reikalavimas užsidengti galvą, niekas kitas tik pamaldos gali vykti tame 	<p>Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, skatmeninė.</p>

<p>- LDK žemėlapyje pažymėti (bent) Vilnių, Trakus, Haličą, Kijevą, Eupatoriją, Bachčisarajų; suskaičiuoti kenesas</p>	<p>pastate, moterys ir vyrai meldžiasi atskirai); nepamini kitų valstybių, kuriose veikia kenesos,</p> <p>3) Savarankiškai išvardina bruožus, kurie apibūdina kenesą kaip šventovę (altoriaus buvimas, ne kiekvienas gali link jo eiti, reikalavimas užsidengti galvą, niekas kitas tik pamaldos gali vykti tame pastate, moterys ir vyrai meldžiasi atskirai); pamini kitas valstybes, kuriose veikia kenesos (pvz. Ukraina, Rusija)</p> <p>4) Savarankiškai išvardina šiuos bruožus (altoriaus buvimas, ne kiekvienas gali link jo eiti, reikalavimas užsidengti galvą, niekas kitas tik pamaldos gali vykti tame pastate, moterys ir vyrai meldžiasi atskirai) ir kitus, kurie apibūdina kenesą kaip šventovę; pamini visas kitas valstybes, kuriose veikia kenesos (pvz. Ukraina, Rusija, JAV); visą pasakojimą susieja su matytomis nuotraukomis ar apsilankymo kenesoje įspūdžiais.</p>	
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>C3.1. Paskatinus apibūdina kenesą kaip šventovę, mini tik Lietuvą, kurioje jos veikia, neapsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje</p> <p>C3.2. Apibūdina kenesą kaip šventovę, mini tik Lietuvą, kurioje jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje</p> <p>C3.3. Apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje</p> <p>C3.4. Išsamiai apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia pasitelkdamas geografines sąvokas, aktyviai ir smalsiai apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje</p>		

D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Pažymėti Dievo vardus/pavadinimus įvairiose tikybose sudarant mąstymo žemėlapi.</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <p>1) Mokytojui priminus, pažymi du Dievo vardus/pavadinimus (pvz. Alachas, Visagalis);</p> <p>2) Mokytojui priminus, pažymi tris Dievo vardus/pavadinimus (pvz. Alachas, Visagalis, Viešpats); pamini katalikybę ir islamą kaip</p>	<p>Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, komunikacijos</p>

	<p>vieno Dievo tikybas</p> <p>3) Pažymi daugiau nei tris Dievo vardus/pavadinimus (pvz. Alachas, Jahve, Ra, Oziris, Perkūnas, Gabija, Visagalis, Viešpats, Kūrėjas, Dievas tėvas); pamini katalikybę ir islamą kaip vieno Dievo tikybas, jas trumpai apibūdina</p> <p>4) Pažymi daugiau nei tris Dievo vardus/pavadinimus (pvz. Alachas, Jahve, Ra, Oziris, Perkūnas, Gabija, Visagalis, Viešpats, Kūrėjas, Dievas tėvas); analizuoja vieno Dievo tikėjimo sistemas, pateikdamas Dievų vardus, galias, kitas ypatybes</p>	
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>D2.1. Remdamasis priminimais, išvardina kelis Dievo vardus/pavadinimus įvairiose tikybose, pamini tik vieną monoteistinės sistemos tikyba</p> <p>D2.2. Remdamasis priminimais, išvardina kelis Dievo vardus/pavadinimus įvairiose tikybose, išvardina kelias vieno Dievo tikybas</p> <p>D2.3. Išvardina Dievo vardus/pavadinimus įvairiose tikybose, atkreipia dėmesį į vieno Dievo tikėjimo sistemas ir jų ypatybes</p> <p>D2.4. Išvardina Dievo vardus/pavadinimus įvairiose tikybose, savo nuožiūra plačiai analizuoja vieno Dievo tikėjimo sistemas</p>		

9.2. 3–4 klasės

A Šventojo Rašto (ST) pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Papasakoti savo sukurtą istoriją biblinės Tymbyl chydžy istorijos pagrindu; paminėti Dievo siūstas bausmes, jas iliustruoti.</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <p>1) Pasakoja paprastai, be palyginimų, naudoja mažai faktų iš Biblinės istorijos, pamini tik dvi Dievo siūstas bausmes</p> <p>2) Pasakoja paprastai, naudoja palyginimus, veda paraleles su bibline istorija, pamini keturias Dievo siūstas bausmes</p> <p>3) Pasakoja vaizdingai, naudoja palyginimus, veda paraleles su bibline istorija, pamini aštuonias Dievo siūstas bausmes</p> <p>4) Pasakoja vaizdingai, išplėtotai, naudoja palyginimus, veda paraleles su bibline istorija, pamini dešimt Dievo siūstų bausmių.</p>	<p>Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė</p>
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>A2.1. apibūdina karaimų religinį kalendorių be jo sudarymo principo, papasakoja tik vieną iš Bibliinių</p>		

Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetų

A2.2. apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, papasakoja tik vieną iš Bibliinių Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetų, jo pagrindu kuria vieną nedidelį tekstą, maišo krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu

A2.3. apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, pasakoja Bibliinius Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetus, jų pagrindu kuria nedidelių tekstus, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu

A2.4. išsamiai apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, tikslingai pasakoja Bibliinius Tymbyl ir Aftalar chydžy siužetus, įterpia savo pamąstymus, tekstų pagrindu kuria įvairius tekstus su savo pasamprotavimais, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu

B Tikėjimo turinio pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Mokytojas suformuluoja tam tikrą probleminę gyvenimišką situaciją kelioms mokinių grupėms ar kiekvienam individualiai (pvz. mokiniai gauna simbolinį laišką su situacijos aprašymu). Situacija gali būti pozityvi ar negatyvi (pvz. kažkas susirgo; draugas įsigijo naują telefoną ar pan.). Mokinys/-iai apibūdina situaciją/savo emociją, kurią sukėlė aprašyta situacija, pasitelkdami emocijų korteles (pvz. pagal http://www.kitoksvaikas.lt/2015/04/09/emocines-korteles/) ir pateikia patarimų ar argumentų, kaip ją galėtų spręsti tikintis ir netikintis asmuo.</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tik su mokytojo priminimu ir paskatinimu gali matyti situaciją iš tikėjimo ir netikėjimo pozicijų, 2) Supranta situacijos skirtumus pažvelgus iš tikinčiojo ir netikinčiojo pozicijų, bet pateikia tik po vieną galimą jos sprendimo būdą, nepanaudoja emociinių kortelių 3) Supranta situacijos vertinimo ir sprendimo skirtumus pažvelgus iš tikėjimo ir netikėjimo pozicijų, išsamiai apibūdina savo emocijas ir situaciją per emocijų korteles pateikia du galimus jos supratimo aspektus; 4) Supranta situacijos vertinimo ir sprendimo skirtumus pažvelgus iš tikėjimo ir netikėjimo pozicijų, pateikia gausius jos supratimo aspektus, išsamiai apibūdina savo emocijas ir situaciją per emocijų korteles. 	<p>Socialinė, emocinė, kultūrinė, kūrybinė, komunikacinė.</p>

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

B3.1. Tik paskatintas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą.

Nurodo vieną netikėjimo priežastį

B3.2. Tik paskatintas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą.
Nurodo kelias netikėjimo priežastis, mėgina jas lyginti su asmenine patirtim

B3.3. Svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą.
Nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis.

B3.4. Savarankiškai ir argumentuotai svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą, pateikia pavyzdžių
Išsamiai analizuoja, nurodo ir kritiškai, tikslingai vertina netikėjimo priežastis.

C. Bendruomenė ir liturgija

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Tyrinėjant bendruomeninės ir asmeninės maldos formas palygina maldas pagal tokius aspektus kaip pvz. viešpaties šlovinimas, dėkojimas jam, prašymas, nusižeminimas.	Vertinimo pavyzdys – 1) Išvardina atskirus maldos aspektus (pvz. Šlovinimas, dėkojimas) abiejose formose, juos interpretuoja kaip atskirus, 2) Tyrinėjant bendruomeninės ir asmeninės maldos formas palygina jas pagal kai kuriuos aspektus (pvz. šlovinimas, dėkojimas, prašymas) abiejuose tekstuose, 3) Tyrinėjant bendruomeninės ir asmeninės maldos formas palygina jose esančius maldos aspektus (pvz. šlovinimas, nusižeminimas, dėkojimas, prašymas, maldavimas), apibūdina skirtingą ar panašų jų kontekstą abiejuose tekstuose, 4) Tyrinėjant bendruomeninės ir asmeninės maldos formas palygina jose esančius maldos aspektus (pvz. šlovinimas, nusižeminimas, dėkojimas, prašymas, maldavimas), apibūdina skirtingą ar panašų jų kontekstą abiejuose tekstuose, prisimena, kur dar sutiko panašius aspektus (žinomas eilėraštis ar daina ar pan.).	Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, komunikacinė, emocinė.

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

C2.1. Prisimena bendruomeninę maldą, apibūdina vieną jos savybę

C2.2. Paskatintas lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina po vieną jų savybę, įvardina vieną paros laiką maldai

C2.3. Lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina jų savybes ir laiką

C2.4. Išsamiai, su asmeninėmis išvalgomis lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, kryptingai apibūdina jų savybes ir laiką

D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
-----------------------------	------------	-----------------------

<p>Rasti kitų mokinių bruožų, kurie yra kitokie nei mano (pvz. kitos spalvos batai, kitokio tipo rūbas, aukštesnė ar žemesnė kakta, kitos spalvos plaukai ir pan.), kitokių elgesį, temperamentą. Nupiešti tuos kitus bruožus. Svarbu, kiek, ko nupiešiama ir kiek spalvų panaudojama. Kuo daugiau spalvų, tuo geriau. Vėliau apibendrinant užduotį, per šiuos bruožus suvesti analogiją į pažiūras, į tikėjimą, kur kitokumas nereiškia blogiau ar geriau.</p> <p>Kita galima užduotis – Pažiūrėti visiems filmą ‚Gerumo stebuklas‘ (Wonder; Rež. Stephen Chbosky. Drama, JAV, 2017). Aptarti kitoniškumo priėmimo svarbą. Galima pasinaudoti ir parengtomis filmo aptarimo rekomendacijomis https://mokausiiskino.lt/wp-content/uploads/2019/09/filmo-stebuklas-aptarimo-gaires-2018.pdf</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Nupiešia (ar nusako) du skirtingus bruožus, panaudoja dvi spalvas 2) Nupiešia (ar nusako) keturis skirtingus bruožus, panaudoja ne daugiau nei keturias spalvas 3) Nupiešia (ar nusako) mažiausiai šešis skirtingus bruožus, panaudoja mažiausiai šešias spalvas, paaiškina, kaip supranta tuos skirtumus 4) Nupiešia (ar nusako) mažiausiai šešis skirtingus bruožus, panaudoja mažiausiai šešias spalvas, paaiškina, kaip supranta tuos skirtumus, pritaiko informaciją apie kitų tikėjimų išraiškas ir ją palygina su nupieštais bruožais 	<p>Pažinimo, kultūrinė, emocinė, socialinė, kūrybinė, komunikacinė</p>
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>D2.1. Įvardina judaizmą, krikščionybę, islamą, kaip egzistuojančias kitas religijas, pamini kelis jų bruožus</p> <p>D2.2. Pažįsta po kelis kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, paskatinus pamini kelias (savo) karaimo tikinčiojo ypatybes</p> <p>D2.3. Pažįsta esminius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, išskiria (savo) karaimo tikinčiojo ypatybes</p> <p>D2.4. Puikiai pažįsta ne tik esminius, bet ir smulkesnius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, argumentuotai išskiria (savo) karaimo ypatybes</p>		

9.3. 5–6 klasės

A Šventojo Rašto (ST) pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Sudaryti klausimyną/testą užduočiai (pvz. naudojant Kahoot programą https://www.iklase.lt/kahoot) su uždalais klausimais, pvz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - į kiek dalių skaidomi DDĮ? - kiek Įsakymų joms priklauso? - ką draudžia ir ką liepia Įsakymai (arba apie kiekvieną atskirai)? - kaip ST vadinami šie DDĮ? - kaip žmonės sužinojo apie DDĮ? <p>Atsakinėti į testą galima arba raštu</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pateikia tik kiekybinius atsakymus 2) Skiria įsakymų draudimus ir leidimus, išvardina 3) Be kiekybinių rodiklių, apibūdina dviejų Įsakymų dalių pobūdį (žmogaus ir Dievo santykiai ir žmonių tarpusavio ir santykio su savimi Įsakymai) 4) savarankiškai analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, 	<p>Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, komunikacinė, emocinė, skaitmeninė.</p>

(individualiai) arba pasirenkant žaidimą – metantis kamuolį kitam užduoda klausimą, gaudantis kamuolį – sako atsakymą, ir t.t.	išsamiai, su pavyzdžiais paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą	
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>A3.1. Cituoja Dekalogo Įsakymus, išskiria dvi Įsakymų grupes, pamini, kad Įsakymuose eina kalba apie Dievą ir žmogų</p> <p>A3.2. Skaito pilną Dekalogo tekstą, pamini dvi Įsakymų grupes, pamini, kad Įsakymuose eina kalba apie žmogų ir jo aplinką bei apie Dievą ir žmogų,</p> <p>A3.3. Interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą</p> <p>A3.4. Argumentuotai interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, savarankiškai analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, išsamiai, su pavyzdžiais paaiškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą</p>		

B Tikėjimo turinio pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Kartu visiems žiūrėti meninį filmą ir analizuoti jo herojų nuodėmes (blogus veiksmus) ir/ar atgailą. Sudaryti lentelę, sąrašą ar komentuoti žodžiu. Sieti su tikėjimo tiesom.</p> <p>Galima pasirinkti bet kurį šioms klasėms tinkamą meninį filmą, arba iš šių filmų animacinių vaikiškų filmų:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiriku ir kerėtoja (Kirikou et la sorciere, rež. Michel Ocelot, Raymond Burlet, 1998), - Žirafa, 2012, rež. Rémi Bezançon, Jean-Christophe Lie <p>Kita galima užduotis-</p> <ul style="list-style-type: none"> - vienas mokinys perpasakoja savo asmeninį ritualą kitam ir pasiūlo juo „pagyventi“ savaitę (ir atvirkščiai), paskui apsikeičiama patirtimi. Akcentuojama „kartotės“ patirtis, nepriklausomai nuo detalių; 	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atpažįsta fragmentines nuodėmes (blogų darbų, veiksmų) ir atgailos išraiškas filme 2) tik paskatinus atpažįsta nuodėmės (blogų darbų, veiksmų) ir atgailos formas filme 3) atpažintas nuodėmės (blogų darbų, veiksmų) ir atgailos formas filme palygina su Dievo ir žmogaus santykio išraiška 4) su asmeniniais samprotavimais paaiškina nuodėmes (blogų darbų, veiksmų) ir atgailos sąvokas ir jų formas filme, palygina su Dievo ir žmogaus santykio išraiška 	<p>Pažinimo, emocinė, komunikacinė, kultūrinė, socialinė</p>
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>B3.1. Savais žodžiais apibūdina tikėjimą, pamini vieną pavyzdį iš asmeninės patirties kaip tikėjimo ženklą (potencialų)</p> <p>B3.2. Paskatinus įvardina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo kelis tikėjimo ženklus savo gyvenime, apibūdina nuodėmės ir atgailos sąvokas</p> <p>B3.3. Paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas</p> <p>B3.4. Išsamiai ir argumentuotai paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, su gausiais</p>		

pavyzdžiais nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, tikslingai, su asmeniniais samprotavimais paaiškina nuodėmes ir atgailos sąvokas

C. Bendruomenė ir liturgija

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Pastebėti Vilniaus kenesos ir stačiatikių cerkvės Žvėryne architektūrinius panašumus/skirtumus.</p> <p>Kita galima užduotis – - naudojantis nurodyta literatūra sudaryti (ir vėliau sužaisti) quizą (ar proto mūšio klausimyną) apie karaimų bendruomenės Vilniuje pradžią.</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atkreipia dėmesį, kad tai tiesiog du maldos namai netoli vienas kito 2) randa, kad abu pastatus statė tas pats architektas, nors pastatai yra skirtingų konfesijų 3) randa, kad abu pastatus statė tas pats architektas, atkreipia dėmesį į panašias pastatų architektūros detales (langų, kupolo formos) 4) randa, kad abu pastatus statė tas pats architektas, atkreipia dėmesį į panašias pastatų architektūros detales (langų, kupolo formos), atskleidžia kokie to meto architektūros bruožai atsispindi abiejuose pastatuose 	<p>Pažinimo, emocinė, kultūrinė, skaitmeninė.</p>
<p>Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą</p> <p>C3.1. Įvardina kelias detales iš kenesos architektūros ir dekoro, pamini vieną Felikso Maleckio veiklos aspektą</p> <p>C3.2. Išvardina detales iš kenesos architektūros ir dekoro, išvardina kelis Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus</p> <p>C3.3. Tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus</p> <p>C3.4. Išsamiai tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prideda savo samprotavimų apie tai, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus, vertina juos</p>		

D. Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
<p>Iš poezijos knygos „Čypčychlej učma Trochka“ išrinkti eilėraščius, atspindinčius tradicines vyro ir moters roles šeimoje (visuomenėje).</p>	<p>Vertinimo pavyzdys –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pateikia tik vieną pavyzdį iš vieno eilėraščio 2) parenka pavyzdžių iš kelių eilėraščių 3) parenka pavyzdžius iš kelių eilėraščių, palygina juos su dabartine visuomenės praktika 4) parenka pavyzdžius iš kelių eilėraščių, palygina juos su dabartine situacija visuomenėje, prisimena pavyzdžių iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir paaiškina, kodėl 	<p>Pažinimo, kūrybinė, kultūrinė, emocinė, socialinė, komunikacijos</p>

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

D1.1. Įvardina tradicines vyro ir moters roles šeimoje

D1.2. Paskatintas vertina tradicines vyro ir moters roles šeimoje, pateikia pavyzdžių iš savo dabarties patirties

D1.3. Vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir kodėl

D1.4. Išsamiai, su pavyzdžiais vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, tikslingai prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir kodėl, savarankiškai argumentuoja

9.4. 7–8 klasės**A Šventojo Rašto (ST) pažinimas**

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Pasirinkti tekstų ištraukų pavyzdžių iš visų trijų ST dalių ir juos palyginti - kas skiriasi? Kodėl?	Vertinimo pavyzdys – 1) lygina ir pastebi tik sakinių struktūros skirtumus 2) lygina, pastebi sakinių struktūros skirtumus (poezija, proza), atkreipia dėmesį į psalmių tekste naudojamą paralelizmą, pakartotą tos pačios minties išdėstymą, 3) lygina, komentuoja sakinių struktūros ir pateikimo skirtumus, atkreipia dėmesį į skirtingo tipo teksto turinį kiekvienoje dalyje, kuriam ir reikia skirtingų formų 4) lygina, komentuoja sakinių struktūros, pateikimo, turinio skirtumus kiekvienoje dalyje, pamini masoretus ir jų darbo ypatybes	Pažinimo, kultūrinė, emocinė, komunikacijos

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

A1.1. Cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą

A1.2. Paskatintas lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą, apibūdina masoretus

A1.3. Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes ir Patarlių knygą, nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą

A1.4. Išsamiai, su asmeniniais komentarais analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes (gal net mintinai) ir Patarlių knygą, tikslingai nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą, pateikia pavydžių

B Tikėjimo turinio pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Pasirinktu būdu pavaizduoti Dievo ir žmogaus savybes jas lyginant (piešiant, spalvomis, grafiškai,	Vertinimo pavyzdys – 1) naudoja panašias išraiškos priemones Dievo ir žmogaus	Pažinimo, emocinė, kūrybinė, komunikacijos,

žodžiais, raidėmis, kokiais nors simboliais ar pan.)	savybėms pavaizduoti 2) išraiškos priemonės Dievo ir žmogaus savybėms pavaizduoti šiek tiek skiriasi 3) išraiškos priemonės Dievo ir žmogaus savybėms pavaizduoti akivaizdžiai skiriasi, bet kiekvienoje grupėje jos daugmaž vieno stiliaus 4) išraiškos priemonės Dievo ir žmogaus savybėms pavaizduoti akivaizdžiai skiriasi, pateikti išsamūs ir kontekstualūs paaiškinimai, argumentai	skaitmeninė
--	---	-------------

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

B2.1. Apibūdina vieną Dievo savybę, kurios, įvardina faktą, kad žmogus atsakingas Dievui

B2.2. Apibūdina kai kurias Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, pateikia vieną argumentą, kodėl žmogus atsakingas Dievui, apibūdina savo požiūrį į pomirtinį pasaulį

B2.3. Apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, svarsto ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia požiūris į pomirtinį pasaulį

B2.4. Išsamiai apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, išsamiai svarsto, pateikia pavyzdžių ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia požiūris į pomirtinį pasaulį

C. Bendruomenė ir liturgija

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Paėmus į rankas katalikų (ar kitos krikščionių konfesijos) bažnyčios maldaknygę, giesmyną ar pamaldų eigos aprašymą ir naujausią karaimų maldaknygę (1997 m.), palyginti, kas jose skiriasi, kas bendro.	Vertinimo pavyzdys – 1) pamini, kad šeimos ritualams nenaudojamos maldaknygės, kad krikščionių ir karaimų maldaknygės yra nepalyginamos 2) mėgina lyginti maldaknyges, išvelgia paprastų panašumų (nurodymai, kaip melstis, kada) 3) lygina maldaknyges, randa panašumų (pvz. nurodymai, kaip melstis, kada, maldų tekstai gimtąja kalba, maldų eiga) ir skirtumų (pvz. kitas kalendorius, krikščionys gali naudoti maldaknygę tik konkrečia proga, būna giesmių melodijos) 4) lygina maldaknyges, apibūdina jų naudojimo skirtumus	Pažinimo, kultūrinė, kūrybinė, emocinė

Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą

C3.1. Papasakoja, kaip kenesoje vyksta vestuvių ritualas, pamini, kad šeimos ritualams nenaudojamos maldaknygės

C3.2. Papasakoja, kas vyksta kenesoje vestuvių ir vaiko gimimo proga, paskatinus pamini, kam pamaldose reikalingos maldaknygės

C3.3. Paaiškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose

C3.4. Paaiškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, palygina su pamaldų eiga, apibūdina, kaip naudotis

maldaknygėmis pamaldose, palygina su kitų tikybų pavyzdžiais

D. Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Sudaryti ‚karaimiškų savybių sąvadą‘ (tokių, kurios apibūdina, ką reiškia būti karaimu) tradicinės šeimos kontekste.	Vertinimo pavyzdys – 1) pamini tik vieną savybę 2) pamini dvi-tris savybes 3) pamini daugiau nei tris savybes, jas apibūdina tradicinės šeimos kontekste 4) pamini daugiau nei tris savybes, išsamiai apibūdina, ką reiškia būti karaimu pagal tradinės šeimos ir bendruomenės sampratą, pateikia asmeninių pavyzdžių	Pažinimo, emocinė, kultūrinė
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą D1.1. Pamini vieną tradicinę šeimos vertybę, įvardina, ką jam asmeniškai reiškia būti karaimu D1.2. Pamini kelias tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, įvardina, ką reiškia būti karaimu, pamini bendruomenės rolę D1.3. Analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą D1.4. Tikslingai ir argumentuotai analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą, užveda diskusiją šiomis temomis		

9.5. 9–10 klasės

A. Šventojo Rašto (ST) pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Sukurti vienuoliktą Dievo įsakymą kaip komunikacinį pranešimą (pilną sakinį). Kita galima užduotis – žiūrėti lenkų režisieriaus K.Kieslowskio filmų seriją ‚Dekalogas‘. Nagrinėti komunikacijos būdus filme, pranešančius DDĮ žinias.	Vertinimo pavyzdys – 1) naudoja ribotą žodyną, pranešimas nekomunikuoja 2) tik keli panaudoti žodžiai turi komunikacinę funkciją 3) pasirinktas žodynas aiškiai komunikuoja numatytą žinią, naudoja draudimo ar leidimo išraišką 4) pasirinktas žodynas aiškiai komunikuoja, atsiskleidžia ir netiesioginės įsakymo prasmės	Pažinimo, kūrybinė, kultūrinė, komunikacijos, skaitmeninė.
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą A3.1. Skaito Dešimt Dievo įsakymų A3.2. Skaito Dešimt Dievo įsakymų ir kelia klausimus apie jų komunikacines intencijas A3.3. Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas A3.4. Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, gausiai juos argumentuotai komentuoja,		

atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas, pateikia palyginimų

B Tikėjimo turinio pažinimas

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Aprašyti tikėjimo pavyzdžių iš savo artimųjų patirčių.	Vertinimo pavyzdys – 1) aprašo tik išgirstus faktus 2) mėgina interpretuoti išgirstą patirtį 3) interpretuoja išgirstą patirtį tikėjimo vaidmens žmogaus gyvenime aspektu 4) argumentuoja ir interpretuoja išgirstą pasakojimą, lygina su savo patirtimi	Pažinimo, emocinė, kultūrinė
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą B3.1. Įvardina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime B3.2. Įvardina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu, pateikia vieną pavyzdį. B3.3. Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių. B3.4. Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių, referuoja į asmeninę patirtį, inicijuoja diskusiją.		

C. Bendruomenė ir liturgija

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Apsilankyti katalikų bažnyčioje ir stačiatikių cerkvėje pamaldose, išreikšti savo pastebėjimus; palyginti su savo malda, jos intencijomis.	Vertinimo pavyzdys – 1) pasidalina tik formaliais įspūdžiais 2) pamini kelis pastebėjimus apie emocijas, tvyrojusias maldos namuose 3) išreiškia savo išsamius pastebėjimus apie kitus besimeldžiančius ir apie save, nuotaiką 4) išreiškia savo išsamius pastebėjimus, mėgina pajauti Dievo matmenį maldos namuose	Pažinimo, emocinė, socialinė, kultūrinė, kūrybinė, komunikacinė.
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą C2.1. Pamini savo mėgiamas maldas C2.2. Pamini savo mėgiamas maldas ir su tuo susijusias mintis, įvardina savo supratimą apie maldų tekstus iš maldaknygių C2.3. Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi C2.4. Kryptingai tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, prisimena jų istoriją, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi, paskatina kitus improvizuoti		

D. Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Užduoties pavyzdys (-džiai)	Vertinimas	Ugdomos kompetencijos
Pasakoti/parašyti apie Simono Firkovičiaus veiklą karaimų bendruomenės labui.	Vertinimo pavyzdys – 1) mini tik veiklą pačioje bendruomenėje 2) pamini ir kelis faktus apie jo veiklą Trakų mieste 3) pilnai apibūdina S.Firkovičiaus veiklą, su pavyzdžiais ir argumentuotai įvertina nuveiktų darbų svarbą 4) pilnai ir argumentuotai įvertina S.Firkovičiaus veiklą bendruomenės labui, pamini dar kelis kitus bendruomenei nusipelnčius asmenis	Pažinimo, kultūrinė, komunikacijos
Pasiekimų lygiai, nurodantys vertinimą D1.1. Paskatinus įvardina veiklos bendruomenės labui pavyzdžius, pamini daug tokios veiklos nuveikusį asmenį D1.2. Paskatinus įvardina veiklos bendruomenės labui pavyzdžius, pamini, ką pats yra nuveikęs, išvardina daug bendruomenės labui nusipelnčius žmones D1.3. Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje D1.4. Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, pateikia pavyzdžių, plačiai interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, aiškiai pagrįsdamas modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje		